

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მედიის ცენტრი

საქართველოს ქალი

თვე
№ 6 1971 წ.

თბილისი. 1971 წლის 14 მაისი. საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტისა და საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს გაერთიანებული საზეიმო სხდომა ფილარმონიის საკონცერტო დარბაზში.

ტრიბუნაზეა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივანი ამხანაგი ლ. ი. ბრემენაძი.

დიდი სახალსო ზეიმიტ აღინიშნა საქართველოში საბჭოთა ხალისუფლების დაბეჭადებისა და საქართველოს კომუნისტური პარტიის შექმნის 50 წლისთავი.

50

თბილისი. 1971 წლის 14 მაისი. სკვ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური
მდივანი აბხაზავი ლ. ი. ბრემწევი ოქტომბრის რევოლუციის ორდენს მიაბნევს
საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის დროშას.

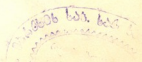

„საქართველოს ქალი“
საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხა-
ტრულ-ლიტერატურული ჟურნალი.

«САКАРТВЕЛОС КАЛИ»

Ежемесячный общественно-политический
и художественно-литературный журнал
ЦК КП Грузии.

მსოფლიოს ყველა კეთილი ნების ადამიანი ყოველივე ნათელს, მზიურსა და სპეტაკს ბავშვის ღიმილს ადარებს. ბავშვებზე ფიქრით შენდება ახალი სოფლები და ქალაქები, გეზი ეცვლებათ მდინარეებს, ადგილს იწაცვლებენ მთები.

ბედნიერების საწინდარს, მოამადისკენ ჩვენი მზახსწრაფობა სიმბოლური ფაქტორები წარმოებს. მართალია, ბავშვების დიდი სიყვარული გაჩნდნა შეუძლებელია ჩაქვედ სიცოცხლის არსს, მის სიღრმეს. წარს თანაზნა ზრუნვა კაცობრიობის ზედამეტადი ნათელი დღისათვის, ზაღთა ბედნიერებისათვის ზრუნვაჲა. ამიტომაც, კლდ-თა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაციის გადარწმუნებლობით, ზაღთების პირველი დღე — პირველი ივნისი ბავშვთა დღისც მსოფლიოშორის დიდდ არსს გამოცხადებულ და მას მთელი მსოფრთველ-და კაცობრიობა უკეთ ოდებნებოთერგე აღზრდის ზეგნით. მაგარამ პირველი ივნისი კლდელ დღესწავლის დღეა, პირველ იმპერიალისტური აგრესიისა და ომის, კოლონიალი და რასობრივი ჩაგვრის პირიანდებ, ბავშვთა ბედნიერებისა და დიდების სიხარულისათვის ზრუნაობის დღეჲა.

დღეებისა და ღამეის, განაგრძედალ კასის დგომისა და წინისა, სურთ, რომ თავიანთი ბავშვების შვიდობისა და ბედნიერებასა ჰქონდეთ, თავაჭი მუდამ შინა დაგეგმულად, თავსებადისა კი არ აფარებდნენ თავს, არამედ მერბობის უსუნდოდ და ცოდნას ეუფლებოდნენ. მაგარი ჯერ კიდევ მდიდარიონობი ბავშვი იზრდებოდა მტრულ კლასობრივ გარემოცვაში, რასობრივ და ეროვნულ ჩაჯვარებაში. თავაჭი მოხვედულ უსამართლო რუმუში მათ თაყვანს იღებდნენ და უფასოდ აღმანიჭებდნენ, იდუ-ბუბანს მათ თანადატლებდნენ, ინტერესს სთქმნიდნენ და ქალაქები,

დღეს ბავშვთა ბენეფიკებისათვის ბაჭყალია მშვიდობისათვის
ბრძოლის განუყოფელი ნაწილი. ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო
დღეს მთელი პირველსაფეო კაცობრიობა მთელი ხმით მოითხოვს
„მშვიდობა ხალხებს გზა გადავუღოთ ომს შუაგირთ მშვიდო-
ბა, ბავშვთა ბენეფიკების წინააღმდეგ აგრესიის მიერ შემართ-
ლი ხელი“

ქალაქის, რომლებშიც ათასობით ბავშვი დახოცეს ზღაპრულსა და უკანონო, ლოდივანი და ორადურმო, დასაუბო და ბუზუნადაშლი ახალი მექედარები გაუნადნო; შავბუნელი ძაღლის მსოფლიო ბატონობისაგან მაინცაერ სწრაფავს კვლავ ათასობით სწრაფი სიცოცხლეცერიტა. ამჟამად ყველა ბატონისა ადამიანის უფრადლება მაყვარობინა ინდოჩინეთისა და ზაზოხელის აღმოსავლეთისაგან, სადღე ამერიკული და ისრაელი აგრესორები ხინჯრის წინააღმდეგ, ვიგდამაღ, ლაოსელი, კამბოჯელი და არაბ ზახუბის რომანდვად იუნიტების ბომბებს, ნაპაღს, შუამინა გაზებს. ამერიკელი აგრესორები ინდოჩინეთში გაფორებიან სპონდ უკუდევად ცოცხალ, სამწუნებავად იუნიტებს ბავშვებსა კი. პროგრესული კაცობრივი აღმშენებელი გზის სინგნისა და ზოხალდის ბავშვთა საყრდელი და ისრაელი ჯაშუდების, ან საშინელებათა წინააღმდეგ ხს ათხალა მსოფლიოს ყველა პროგრესულად შოაჩროგენ ადამიანსა, ფისთვისაც მშვიდობისათვის, შუადღისის ურადელი სიხარულისა და ზენდიერი მომავლისათვის ზრუნვის სისხლბოროტული სკამედ გახდებარა.

მსოფლიოს პროგრესული ძალები თავიანთ ბრძოლაში მშვიდობიან და საერთაშორისო თანამშრომლობისათვის, როგორც უცვლელთ-ვის, დიდ იმედებს ამყარებენ საბჭოთა კავშირზე, რომლის მშვიდო-ბისმოყვარული მისწრაფებანი ერთხელ კიდევ მაღიოდ იქნა დე-

პოსტარბიუდო იაკვ XXIV ყრბობაზე თვით სდებტკ, რობ ჯკ ცენტრალური კომიტეტის საანგარიშო მოხსენების პირველ თვბ სპობოთა კავშირის კომისიეტარი პარტის მშვიდობისათვის, ხალხოთა ზედინებისათვის ბრძოლის სავაჟო მათეტიკური მღაჯელების ხატების მიქდებ, ცხდბჟქელ ზგინ ქვერის თანხმბდრულ მშვიდობისმსუბაჟულ მზანდასხულებლის სავრობოროს დამბდლობის შენელების სპემზე, დ. ბ. ბრენევის მოხსენებულ სავრობოროს დამბდლობის შენელების მზონი წამოუენებულ წინდდებებს საზღვარგარეის პრესის, რაიოსსა დ ტელევიზიის კომენტარბობბა, მშვიდობის დიდი პოპოლბა უფლებს.

ბავშვებს მართვით სჭირდებათ სიყვარული, აღზრდა, თბილი გარემო, მაგრამ კანონიკობით ვერ შეუძლიათ. ბავშვები უფროდნები დედაჩაიკების პრინციპებით ღიბონ სიტყვებზე რჩება. მოლოწინობით დაშვია ილუბება შიშშილიცა და ავადმყოფობისაგან ან დარეული ასაკისაგან ჩაბუნებ მშიშე შრომში, რჩება უფინჯარი. ლაღიშობა ამერიკის ბავშვებში სასკოლო ასაკის ბავშვთა ნახევარზე მეტი ვერ სწავლობს. ე. წ. „თავისუფალი ასაკის“ ციტადელში – ამერიკის შეერთებულ შტატებში უკვედრებულია 100 ათასი ახალგაზრდა ვერ შედის კოლეჯში, რადგან არ გააჩნია სასწრაფო სწავლისათვის.

სამხრეთ ამერიკის ქვეყნებში არაჩვეულებრივად დიდია ბავშვთა სიღარიფის მაჩვენებელი, რაც ძირითადად შემოიღწია გამოწვევით, „რაც ბავშვი ადამიანობით კვდება... განაცხად ბრაზილიის პარლამენტი. ტუი ერთ-ერთმა დებუტატმა... გლეხების ღირსით მაღლობას სწრაფს იმით რა თქმის ტანჯველი მომხმარებლის განადა ადარ მოუწევს“. პერუს ფორმალ „იკრებასი“ შედგენიანად აღწერს ნების ქვეყნის ბავშვთა მდგომარეობას: „მთი სხვ და ხელ-ფეხი მუდმივად შიმშილისაგან შემოუპრებული აქვთ, თმა — გამეჩხრებული, კანი, ფეხები და სხვათა უჩაგრული“.

სულ სხვა მდგომარეობაა საბჭოთა კავშირისა და სოციალისტურ ქვეყნების, სადაც ყველაფერი კეთდება ნორმის თაობის საერთო დღივად. მოსოფლის ყველაზე ბედნიერი ბავშვებს უწოდებენ უცხოელები საბჭოთა ქვეყნის ბავშვებს და, მართლაც, ჩვენი დიდი ქვეყანა შთამბრანბელ მაგალითს წარმოადგენს ყველადათვის, ვისთვისაც ძვირფასია შვიდიბა და ბავშვთა ბედნიერბა.

კომუნისტურ პარტიას და სამქოთა მოაჯრობას ბავშვებისათვის ზრუნვა, სულიერად ღამაჲ, ფიზიკურად კანწმითელი, მაჩინითი, დედა გაწიარებულად დამიანს აბრდა კომუნისტური მშენებლობის ტიპითი უმწმუნელოვანეს მოცინად მაჩინათ. ღმინწარა ღმრწამს — ყოველად საუთეთოს 'ბავშვების — ყოველდღიურად ზორეს ისხას აბალი სკოლების, კანწმარდობის კერების, საბავშვო პაღებისა და ბავების, მონიერთა ბანკებისა და სხვა საბავშვო დაწესებულებათა მშენებლობის საბით.

აღსანიშნავია, რომ საბჭოთა ხელისუფლების შექმნის პირველ წლებში დიდ ბავშვთა კეთილდღეობისათვის ზრუნვა შეუძლებელ ყურადღების საგანი გახდა: 1917 წლის ნოემბერში ფეხშიშვე მშობარე ქალებისათვის დაწესდა ფსიქიკური შევსებულება, იმავე წლის დეკემბერში გამოვიდა დეკრეტი დიდძალი ბავშვთა დაცვის შესახებ. 1918 წლის ღონისძიება ხელი მოაწერა დეკრეტს ბავშვთა დაცვის საზღვარს შიშის შესახებ, 1921 წლის 16 სექტემბრის დეკრეტით მოხდა

მე და ქვეყანა

მეცნეს ესაჭიროებოდა ზღვის პირას და მზითი გარეშულ ბაღებს, ლერჯოი ფერადი მგებრივი მოლივითივე ტალღებს.

მაგრამ, უცნებ რუხი ღრუბლით ცაყ დაბნეულა, მწყეა, უნებლიეთ ის ღრუბელი გაშვებულა მცეა.

მერე კი ვთქვი: „რა ხელი აქვს ნათელ მუსიკას ნისლებს!“ და საშუალოთ მას ღრუბელი მოვაშორე მყისივე.

გერმანულიდან თარგმანა
ზორბა ამირანაშვილმა

ჩვენი

დაილოცოს შენი კალთა, დედა! რაოდენ უსახელო და დიადი ხარ შენ, რაოდენ ძლიერი, ფესვყარი და ხელბარქიანი! შენი სახელი ეწიბილია ყველასათვის, შენი გერბობა უკვდავად და განუყოფრებელია!

დაილოცოს შენი ქალობა, დედა! ნეტავ, საიდან გაქვს ადენი სიყვარული, ადენი სითბო! შენ ცხოვერბის სუნთქვა ხარ, შეუწყვეტილი სიმღერა ხარ, დედა!

მე როგორც შენ შეივსა და აღზრდილს, მიხიარა, რიცა გვდავ, როგორ ლიად ირბედა და იფოთლება შენი სამამულე რქა.

ჩვენ ვაბაყოთ შენით, ვენერა ცქიტივითი! ჩვენ, ვინცა ვნახეთ შენი ეზო და სახლი, შენი კოხი და საბძელ-მარანი, შენი მოუშორებელი ღმიოდი, მაგრა ყველაზე მეტად თქვენს ხარატულა აკვანზე დავგრჩა თვლი.

ბედნიერი ხარ, დედა, ათ მერცხალს რომ უზრბო სამშობლოს. ძლიერი და ამაყი ხარ თაბებში მოუწყეთ გავენონ და შეისყვალონ შენი ცხოვერბის დიადი წიგნი.

რამდენი ჯავა, რამდენი თვალს და ყური, რამდენი ხელი უნდა ათი შეილის აღზრდას! შენ კი მაგ სუსტი ხე-

ლი თაობის სამედიცინო მომსახურების გაუმჯობესებას ითვალისწინებდა. თვით სამოქალაქო ომისა და ინტერვენციის უმძიმეს წლებშიც საბჭოთა მოავრობა, გ. ი. ლენინი არ ივიწყებდენ ბავშვებს და მათთვის შეუძლებელსაც კი აკეთებდენ. ასე იყო წლიდან წლამდე. დღეს კომუნისტური საზოგადოების მშენებელი ხალხი განსკოთრებულ ყურადღებასა და შრომუნეულობას იჩენს ბავშვებისადმი, მათი დედებისადმი. ტყუილად როდი ამბობენ, გაბატონებულ კლასთა პრივილეგიების მოსპობის შემდეგ საბჭოთა ხელისუფლებამ პრივილეგიურ კლასად ბავშვთა კლასი აქცია. ამ კლასის პრივილეგია კი წლიდან წლამდე იზრდება, დღე და ღამეში ჩვენს ქვეყანაში 11.000 ბავშვი იბადება. სახელმწიფო კი მომავალ მოქალაქეთა განმრთელობისათვის მათ დაბადებამდე იწყებს ზრუნვას; მომავალი დედების განკარგულებასი არის ათასობით ქალთა კონსულტაცია, საავადმყოფო და სანატორიუმი. მარტოხელა და მრავალშვილიან დედათა და სახმარებლად სახელმწიფო ყოველწლიურად მილიონობით მანეთს ხარჯებს, სიცოცხლის პირველი წუთებიდანვე ჩვილთა განმრთელობას, მარტო ჩვენს რესპუბლიკაში, თვალს ადევნებს 3.000 ექიმი-პედიატრი 450 პოლიკლინიკასა და კონსულტაციას, 50 საშობობარო სახლსა და 30 საბავშვო საავადმყოფოში. ასე რომ, ჩვენში ყველაფერი კეთდება ნორმი თაობის ზრდისა და განვითარებისათვის საუკეთესო პირობების შესაქმნელად.

ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო დღეს ჩვენი ქვეყანა აღნიშნავს მშვიდობიანი შემოქმედებითი შრომის, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXIV ყრილობის ისტორიულ გადარწყვეტილებათა ცხოვრებაში განხორციელებისათვის ბრძოლის ეთარებაში.

პარტიის ყრილობის მიერ მიღებულ ზოუნლიან გეგმაში დასახულია ჩვენი ქვეყნის სახალხო მეურნეობის განვითარების, ხალხის კეთილდღეობის ზრდისა და კულტურის შემდგომი აღმავლობის გაშლილი პროგრამა.

საბჭოთა კავშირში მოზარდი თაობის აღზრდა დიდი სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საქმეა. ამიტომაცაა, რომ კომუნისტური პარტია და საბჭოთა მოავრობა ყველაფერს აკეთებენ იმისათვის, რომ აღზარდონ განათლებული, განმრთელი, შრომისმოყვარე, სამშობლოს უანგარო სამსახურისათვის მზადყოფილი, ხალხთა ურდვეთ მეგობრობისა და ინტერნაციონალიზმის სულისკვეთებით განსკვალული ახალგაზრდა თაობა. ახალი ზუნწლიანი გეგმით ბევრი რამ გაკეთდება ბავშვთა საკეთილდღეოდ, კიდევ უფრო გაფართოვდება სკოლების, სკოლამდელ და სკოლისგარეშე დაწესებულებათა ქსილი, მაგრამ ყოველივე ეს მომავლის საქმეა. დღეს კი ჩვენ შეგვიძლია იმითაც ვავაშაუო, რაც უკვე მოგვეჩვენება, რაც მოზარდი თაობისათვის საბჭოთა ადამიანების ხელითაა შექმნილი. თუ საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდე საქართველოში არც ერთი საბავშვო ბავა იყო, ახლა 367 ბავაა 11.052 ადგილით. რეკონსტრუქციამდე არსებული ერთი ბაღის ნაცვლად, მიმდინარე წელს, რესპუბლიკაში იყო 1.415 ბაღი და ბავა-ბაღი, სადაც 104.762 ბავშვი იზრდება. ამჟამად ჩვენი რესპუბლიკის ყველა ტიპის 4.500 ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში მილიონზე მეტი მოსწავლე ეუფლება მეცნიერებათა საფუძვლებს. მოზარდი თაობის სწავლებისა და აღზრდის კეთილშობილურ საქმეს 78.000-მდე მასწავლებელი ემსახურება. რესპუბლიკა დაფარავლია სკოლისგარეშე საბავშვო დაწესებულებების ფარკო ქსილით. 1971 წელს ბავშვთა აღზრდის სამსახურში დგას 5 პირენი და მოსწავლეთა სასახლე, 76 პირენითა სახლი, 11 სორა ტექნიკოსთა სადგური, 5 სორა ნატურალისტთა სადგური და 1 სორა ტურისტთა სადგური 11 ბაზით. 117 სასოკოლო სკოლაში სპორტულ ზორობის გადის 40 ათასამდე ნორჩი სპორტსმენი. ყოველწლიურად, ზაფხულის არადადებების პერიოდში, 200 ათასზე მეტი ბავშვი სახელმწიფო ხარჯზე ისვენებს და იკვებს განმრთელობას ღირნეულ ბაჟიებსა და ბავშვთა სანატორიუმებში.

საბჭოთა ადამიანები დარწმუნებულნი არიან, რომ დღისათვის ბევრი გაღაჟრებული ამოცანის ცხოვრებაში გატარებულ, მსოფლიოს ყველა პროგრესულ ადამიანთა საუკეთესო იდეების განწმორცილებელი სწორად ჩვენი მომავალი თაობა იქნება. ამიტომაც არის, რომ საბჭოთა ადამიანები მტკიცე რწმენით იბრძვიან მთელი მსოფლიოს ბავშვთა ბედნიერებისათვის, მშვიდობისათვის, კაცობრიობის ხვალენდელი ნათელი დღისათვის.

დღად ვეჩი

მოთხრობა

მატყარი ლიბ სპანიძე

ლებით ესათუებები ყველას, უცხოზ და უგერა, ურეცხავ და ბალონს ეს წროებ... შენ მაგ სუსტი ხელებით თესავ და იძვი, ჩაის კრეფ და აბრე-შუმის ქაის აპურებ. ეგ ხელები და უშრეტელი წყაროა ზრდისა და ბა-რაქისა, სიკეთისა და ხალისისა.

შენი ცხოვრება ჩვეულებრივი და უბრალოა შენთვის, სხვებისთვის კი უჩვეულო და საშაგალითო, შენ 1930 წელს დაბადებულხარ, ექვსი და-ძმის მეცალს, ავეთის საშუალო სკოლა ღვაწლთაფრებია და კოლ-მეურნეობაში დაერწყია მუშაობა. თავდადებულმა შრომამ სახელი გა-გითქვა, მეზობელ სოფელსაც მიწ-ვედნია შენი ქება და... იეა-ურსა — ზურაბ ციტიშვილს ჩაეა-ღნისარ გულში... ერთად დაგვიყაით ცხოვრება, ტკბილი და მშვიდი ოჯახი შეგიქმნიათ. გამარჯ ახალგა-ზრდებმა ერთიანი ძალით დაამარ-ცხეთ სიღარიბე, აშენეთ ორსართუ-ლიანი სახლი, ამრავლეთ წლის სარ-ჩო-საბადებელი, დაარწყით აკვნები...

დღეს თქვენს შერქვეშ სიხარულში თავდება ყოველი დღე და წყალოც კი სიამით ისმება. შეივლებს სიმრავლე ძაძასა და ენერგიას გაბატონ, სიხა-რულს გიორგეცეხებ. შარშან თქვენმა ოჯახმა კოლმეურნეობიდან 1100 ზა-ნეთზე მეტი მიიღო, ამასთან 3 ტრან-სიმინდის მარცვლი დერგდა. მარ-ტო შენ, ათი შეივლის გვიდათ გაბი-როვნებულთ 0,3 მეტრად პლანტაცი-იდან 1800 კილოგრამი ფოთლოლი მოკრიფე. შენმა ქმარმა კი 8 ტრან სი-მინდი მოიწია.

ჩვენ იმ დროს გეწვეოთ, როცა შეივლებთან ერთად პლანტაციაში იყავით. გვეება საგანგებოდ მოვილი პლანტაციის ნახე. თქვენთან ერთად საქმიანობდნენ მეტერეკლასე-ლი ნათლა, მეექვსეკლასელი ციცი-ნო, მეორეკლასელი მერაბი, აქვე იყ-ვნენ შეიდი წლის თამარი, ოთხი წლის ლალი, სამი წლის გიჩა... და-ნარჩენები, ერთი საზღვაო ტექნი-კუმდასათარებელი — ორიონ ბა-თუმში მუშაობს, ორი — მაცალა და ბესარიონი — მახარაძის ბაიონის ნა-საკიარლის ჩაის საბჭოთა მეურნე-ობის საშუალო სკოლაში სწავლობენ, ყველაზე უმცროსს — წლინავერის ინესას კი... ეძინა.

ეძინა პატარა ინესას და უთუოდ სიმზრად ღვრავდა. მის აკვნთან მო-ცინარ, ლამისთევულ დედას, დე-დას, რომელსაც ათი შეივლის შობი-დას და აფრისსათვის „გმირი დედის“ საპატიო წოდება მოვეცინა.

დაილოცა შენი კალთა, დედა! რაოდენ უსაზღვრო და დიდი ხარ შენი.

მამაჩემი თბილისში ცხოვრობს, მე — დე-დასა და ბებიათან ერთად, სოხუმში. ზუ-თი წლის ვიყავი, მამა რომ გავიყვანი. დე-და და ბებია მამას ხშირად ასხეუბდნენ. ვიციდი, გულზეც კავი რომ იყო, მასთან მეცდებოდა მაინცდასინებ არ მიხაროდა.

— საკუთარი თავისთვის ვერ მოვივლია, შეილა რად გინდოდა. სირუბელი ცალკე საქამ და ბავშვის ცოდნაში ცალკე ჩაე-ქა — ეუბნებოდა ბებია დედას.

— მამინე კარგად მიჩირვდი, იყოლიეო? — მეგონა, ბავშვით დაყოფილებდი.

— მაგისთანა კაცს ჭავჭავით ვერ და-ბამ.

— თუ იცოდე, ასეთი იყო, დროზე გაე-ცნებოდი... ან არა და ბავშვი თვალთ არ უნახავს... გაგზავნე, გაიყვანოს, შეუცვარ-დეს, ეგებ, გული მოუზურუნდეს! — უთხრა ბებია.

დედამ ახალი კაბები შემეცარა, მომა-ზდა და თავის ნაცნობს გამაცალა თბი-ლისში.

მამაჩემი მაღალი, ხმელ-ხმელი კაცი იყო, ბრალა შეთვალუბიანი. პირველად უკ-ნისსაგის ვერიდებოდი. მეტი თანდათან შევეჩვიე და შემეყარა. მამასაც ვუყ-ვაროდი.

ჩემიანების ლაპარაკიდან მიხვდი, რომ რაღაც დანიშნულებით დავიხადე. ჩემით დედას მამაჩემის „დაბბა“ უნდოდა, მაგ-რამ ვერ „დაბბა“. მართლმან, არც ერთი აღბანი არ მინახავს დაბბული, მაგრამ ადამი, მამაჩემის დაბბა საჭირო იყო, იმი-ტომ გაგვეცა. ახლაც ამიტომ მგზავნიდნენ მასთან.

და, აი, მესამედ წავიდე თბილისში. დედა გაცივებულელი იყო. მამას აუგად ას-სენებდა. განსაკუთრებით კი ვიღაც ფაგის აგინებდა. მითხრა, მამაშენი მამ წავარე-ვაო.

მამა, მართლაც, შინ არ იყო. მარტო ბე-ბია დამხვდა. მამა მეორე დღით მოვიდა.

— მამას წასაყვანად მოვიდა! — უთხრა ბებია.

გაქსენი ჩავსხელით. მანქანა ერთ დღე სახლიდან გარედა. ეზოში რომ შევდიო-და, მამა ზეზით დგოდა. მესამე სართულის აფინიდან ვიღაც ქალი ღმინლით მომჩერე-ბოდა.

— ამოდი, შოი! — ქალმა ხელი დამიჭ-ნია.

მამას შევხედე.

— გაიქცე! — მიიხრა მამამ. მიხვედრე-მომხვედლი რკინის კიბე ხვეწ-ვით ავირბინე და მესამე სართულზე გა-ვჩნდი.

ქალმა ხელი მომხვია და მეკრეზე მი-მიხვია.

— ცირა, ნახე ვინ მოვიდა! — დაიძახა ქალმა.

ოთახიდან ქაშაშვილი გამოვიდა. დე-დასივითი მონდვლით გოგო იყო.

— შოი! — თქვა ცირამ და გადამხვია. ერთხანს ასე ვიდექით.

მამა ღმინლით შემოვცექცეოდა.

აქ თურმე ყველა მიგნობდა, გელოდა.

ცირას დედა სასაღილო ოთახში გაე-და და საუბრის გაწყობას შეუდგა. ცირა გვერდიდან არ მიმოხრებდა. ხან რამ მეტი-თებოდა, ხან — ჩას. ბოლოს მითხრა, შენზე ცოტათი დიდი და მყავს, მარტო. მარტო დღეს მორიგე ყოფილა და სკოლა-ში უთმუნებ ცოტა.

საუზმზეც ცირას დედამ გვერდით მო-მისვა, მამა და ცირა ჩვენს პირდაპირ დას-ხდნენ.

— ფაგი, დღეს ადრე მოვალ და კინოში წავიდეო! — თქვა მამამ, გაოცებით შეეხ-ვე. ფაგი ნაწილობით ახალა. ნეგაფ ვინ არის, დედას მიგნობს-მეთქი? ფაგი... ფა-გი... ის ხომ არ არის, დედა რომ ამბო-ბებ? არა! ის ძალი ულამაზია, მანჩევი, ბოროტი, ცივიდი ფაგი კი ლამაზი ქალა, მას დიდი, კეთილი თვალები აქვს. იმ ქალ-მა მამა წამართვა, მამაჩემი კი თვითონ მოვიდა აქ.

ცირა სკოლაში წავიდე, მამა — სამს-ხურში. შინ მე და დედა ფაგი დავერიო-დებოდნენ ჩემთვის იმითათად ეცადა. ყოველთვის სადღაც მიჩქრებოდა. დიდა ფაგის კი, რად გინდა ჭკიბიზე, ის კი არა, თვითონ დამიწყო მოყულა. დედა ფაგი მასწავლებლობა და ბავშვები ღვიდა. ისე შევეჩვიე, რომ შეადისხას, როცა სკოლა-ში წავიდე, გული დამწყდა. სამაგიეროდ, ცირა და მარტო დამრუნდნენ შინ. მარტო ზისა გოგოა. ერთხანს მამაჩემი აყვავი-და დედა ფაგის დაბრუნებამდე რაღაც არ მოვასწარი. მარტო მომწონს, ცირა — უფრო მეტად. მაღალი, ლამაზი ყელი აქვს, თაფლივითი თვალები. წაბლისფერი თმ-ბი გაღლებად აქვს დაყრილი.

ცირასა და მარტოს მამაჩემი უყვართ, „ძირა ზრუს“ ეძახიან. მამაჩემი კარგად ეცეკვა. იმ სახლში ყველას უყვარს ერთ-მანეთი.

სადამის დედა ფაგიმ თქვა:

— შოი, ახლა სასიყვარულო წავალ.

— დიდა ფაგი, შენც წამოხვალ!

— აბა როგორ? ყველაფერი წავალ!

დედას სასიყვარულო სასიყვარულო მოვიყვადე. დღისით სასაზღვროში იყო, საღამოს სეზ-მურ მოვიდნენ. ქალბები და გავიბე არა-თად შეიყვარებოდნენ, მე კი სამაზღვრო-ში ვიდექი, ბებიათთან. მერიდებდა, დე-დადებდა. ჩემი სურსადა დედას მაინც-მანინ არ სიამოვნებდა. ზოგჯერ სასიყ-ვარო ლეკუბობებთან ერთად მიდიოდა, ში-გვიან ბრუნდებოდა. მე უკვე მეძინა.

დედა ფაგიმ პირი დიობაა და ომ-სურათლო გადამივარცხნა.

გაცვივებინა გავერდებო.

— დიდა ფაგი, შენ „ნაროსს“ არ იცე-თე?

დედა ფაგის გაეცინა.

— არა, შოი, „ნაროსს“ არ ვიკეთებ.

— დეაჩემი ყოვლოთვის ირჩავს თბეს და შერი დიდ, დიდ „პირისკას“ იკეთებს.

— პოო? — მითხრა ღიმილით.
ერთ წუთში მორჩა მზადებას და ჩემ-
თან მოვიდა.
— მზია მოდი, თმები დავგარცნო!
საგარცხელი აიღო და ჩემს ვარცხნას
შეუღდა.
— დეიდა ფატი, თქვენ ქუთუთოებს არ
იხატავთ?
— ღმერთო ჩემო, რა ბავშვია! — ვარცხ-
ნა შეწყვიტა და გაკვირვებით შემოხედა,
— მზია, ამას რატომ მეკითხები?
— დედა ქუთუთოებსაც იხატავს და პრი-
ალა პომადასაც ისევს...
— დედა ახალგაზრდაა.
— შენც ახალგაზრდა ხარ, მაგრამ არა-
ფერს ისევს.
— დედას უნდა რომ ლამაზი იყოს, მე
კი... ჩემთვის სულ ერთია, როგორი ვიქ-
ნები.
მარინე მამაჩემს ეტიკეტიკება, მე ცირასა
და დეიდა ფატის შუა ხელჩაკიდებით
მიღლიდავ. კინოში ცირას მუხლებზე ვჯდო-
დი, ძლითაც მასთან ვიძინებ ჩაუთუბუ-
ლი, როგორ მინდა, რომ ცირა ჩემი და
იყოს!
დეიდა ფატისთან მთელ თვეს დავყავი.
შემიყვარდა აქაურობა. დეიდა ფატი... რა
კარგი დედა ჰყავთ ცირასა და მარინეს!
მაგრამ... დეიდა ფატის, მკონი, მათზე ნაკ-
ლებს არც მე ვუყვარვარ.
...ცირა და მარინე გაკვეთილებს აზუ-
დებენ. ოთახში სამნი ვართ. მე და დეიდა
ფატი ერთად გვხივართ და ვსაუბრობთ.
გატყუებ წამოწოლილი მამა ღიმილით შე-
ნოვებუდეს.
— მზია, გიყვარს დეიდა ფატი? — მეკი-
თხება.
მიყვარს.
— იგი, ევ ვინ არის?
— ვიცი.
— არ იცი! — მეუბნება.
— ვიცი!
— ევ ის დეიდაა, მამა რომ წავართვა.
გაკვირვებით გუცქირი.
— პო, ის არის! — მეუბნება.
ახლა დეიდა ფატის შევცქერი.
— პო, მზია, მე ისა ვარ.
— არაფერიც! იმას დიდი კბილები, გად-
მოკარკული თვალები და გაწაწული
თმა აქვს. ის ჯალბატისაა ჰვავს.
ორივემ გაიცინა.
— შენ, მართლაც, ჯალბატარი ხარ. ჯერ
მე მომეჯადოვე, ახლა მზია! — სიცილით
უთხრა მამამ.
დეიდა ფატის ლოყები აუწითლდა, თავი
დახარა.
— მზია, ზინდა ჩვენთან იცხოვრო? —
მკითხა მამამ.
— მინდა.
— შემოდგომაზე სკოლაში როდ უნდა
წახვიდე?
— მერე რა! მარინესთან ერთად ვივლი
სკოლაში, დეიდა ფატი მასწავლის.
— დედამისი ვერ შეეღება! — თქვა დე-
იდა ფატიმ.
დღითი, სამუშაოზე რომ მიდიოდა, მა-
მამ დაიბარა, საღამოზე მზია უნდა წავი-
ყვარო.
— ჩამოვიდა? — იკითხა დეიდა ფატიმ.
— ნათესავი გამოუგზავნიდა.
მთელ დღეს ვეძებოდი. კიბეებზე
მიმე ნაბეგობის ხმა რომ მომესმა, გავი-
ქედი და ლოგინში შევწვი.
— მზია სად არის? — იკითხა მამამ.
— საწოლ ოთახშია, — უპასუხა დეიდა
ფატიმ.
— ავად ხომ არ გახდა?
— არა, მაგრამ... სძინავს.
მამა ჩემთან შემოვიდა. საბანი გადამ-
ხადა და შუბლზე ხელი დაამო. თვალები
დავხუჭე.
— ადგი, შეილო, უნდა წავიდეთ!

— ხომ მხედვე, მძინავს?! — ვუთხარი
წყევლით.
მამა დაიბარა და შუბლზე მაკოცა.
— ვიცი, მაგრამ დედას შემოუთოლია.
ახლა წადი და მალე ჩამოვიყვანი!
— იყოფე, მერე აღარ წავად.
— შენი ნებაა, თღონდ ახლა ადგი!
ცირა და მარინე მეხვევიან და მცოცნიან.
მარინე თავის თვალებსუწმა დედოფალს
მაგანს, ცირა ახალ თეთრ კაბას ახვევს გა-
ზეთში, დეიდა ფატი — ნამსხვარს.
— არ დაგვივიწყო, მზია! — დეიდა ფა-
ტის ძლიერმეტი ცრემლი უბრწყინავს.
თავს ძლივს ვიკავებ. ცოცხად და, ალ-
ბათ, ავღრიადლები.

კიბეზე ნელა ჩავდივართ. მამას ხელ-
ჩაკიდებული მიყვები, თან უკან ვინებ-
დი. სამნი აივანზე გადმოხდგარან და ხელს
მიქნევენ.
ქუჩაში გამოვდივართ. მამა გაქს ეძებს.
ახლა უკვე დედასა და ბებიაზე ვფიქრობ.
ალბათ, მოეგნავე. მეც ძალიან მინდა
მათი ნახვა, რამდენ რამეს ვაძამებ დე-
დას! განსაკუთრებით დეიდა ფატიზე. ე-
გუვი, დეიდა ფატი საყვარელი ქალია-მეთ-
ქი. პო, მართლა, არ დამავიწყდეს... დედას
ისივე უნდა ვუთხრა, დეიდა ფატი სხვა ქა-
ლია, ის კი... აი ის, ჯალბატარი, მამა რომ
წამართვა, სულ სხვაა-მეთქი.

„მთელს ნაპირს“

ნორჩი თაობა კაცობრიობის გაზაფხულა, ხალხის სიამაყეა, სიხარული და იმედია. მას ეკუთვნის ყველაფერი კარგი და ძვირფასი, რაც კი აღაშინის ხელსა და გონებას შეუქმნია. მათ ჯანმრთელობაზე ზრუნვა ყველა ჩვენგანის ვალაა.

ქობულეთის ბავშვთა კარდო-რეცეპტოლოგიური საანატორიუმი „ოქროს ნაპირი“ 75 დამსვენებლისთვისაა გათვალისწინებული. აქ მკურნალობენ 4-დან 8 წლამდე ასაკის ბავშვები, რომელნიც დაავადებული არიან გულის თანდაყოლილი და რევმატიული მანკით, ნევროზით, პიპერტონით, გონილილ-კარდოვარი სინდრომით და სხვა.

სანატორიუმი უზრუნველყოფილია თანამედროვე სამედიცინო ინვენტარითა და სამკურნალო-დიეტოტერაპიული კაბინეტე-

ბით. აქ მოსვენდობისთანავე ბავშვებს ვუგარებთ გამოკვლევებს. მკურნალობა ძირითადად ანტირევმატული საშუალებებით წარმოებს, ვუნიშნავთ ფიზიო და აეროთერაპიას, ვაძლევთ ვიტამინებს.

სისტემატური კავშირი გვაქვს თბილისის კარდო-რეცეპტოლოგიურ დისპანსერთან, საიდანაც საჭირო შემთხვევაში ვიღებთ პრაქტიკულ დახმარებას.

„ოქროს ნაპირში“ წელიწადის ყოველ დროს მოდიან ავადმყოფები და 1-2 თვის ისვენებენ. 1968 წლის აგვისტოში კი ჩვენი სტუმრები სიცოცხლის ბავშვები იყვნენ. ისინი საქართველოს მშრომელთა დროებით შეფარეს იმ სტიქიური უბედურების გამო, რომელიც მაშინ თავს დაატყდა სიცილას.

ამის შესახებ იცაღია-საბჭოთა კავ-

შირის ასოციაციის პასუხისმგებელი მდივანი ჟურნალ „საბჭოთა სინამდვილეში“ წერდა: „არც ისე დიდი ხანია, რაც საშინელმა, ძლიერმა მიწისძვრამ დაარღვია პატარა სიცოცხლეების მშვიდი ცხოვრება. სწორედ ამ დროს კარგებით, საწოლებით, ზეწრებით, სურსათ-სანოვაგითა და მედიკამენტებით დატვირთულმა საბჭოთა თითმწერნიანმა პირველადი დახმარება გაუწია დაზარალებულ მოსახლეობას; ამ დახმარებასთან ერთად საქართველოს მთავრობამ შემოგვთავაზა ჩატყეყანა იმ ჩვენი ბავშვები დასასვენებლად, რომელნიც იმ ტრაგიკულ დღეებში საშინელ სევდასა და შიშს შეეპყროთ...“

პატარების სტუმრობა დიდ პასუხისმგებლობას გვაკისრებდა — უნდა უზრუნველგვეყო მათი ჯანმრთელობა და მზიარული

განწყობილება. ორიოდვე წინიანი დღე და, პატარები უკვე დაგვიმგობრდნენ; ისინი საოცრად აღერსიანნი და თავისუფალნი იყვნენ და თავისებური, საყვარელი ჟესტებით, მთარგმნელის გარეშეც, ადვილად გვაგებინებდნენ სურვილს. ჩემვე არაფერს ვიწუროდით, რომ ნორჩებს თავი უცხოდ არ გერჩნოთ და მათთვის დაუვიწყარი ყოფილიყო საქართველოში გატარებული დღეები. თუ რამდენად შევეძლოთ ეს, ამის შესახებ მოვიყვანეთ სიცილიელი კომუნისტი ქალების — ერისი ჯგაჯილასა და ლაურა კოლოიანის იმ წერილის ნაწყვეტს რომელიც წავლისას დაგვიტოვეს.

„ძვირფასო დიერ, უძვირფასესო თანამშრომელი!

გამგზავრების წინ გესურს დიდი მადლობა გადაგიხადოთ ყურადღებისათვის. მადლობას გიხდით, აგრეთვე, ბავშვების სახელთ, რომელთაც არადავებები ბედნიერად გაატარეს საქართველოში და წონაში მომატებულნი და გაჯანსაღებულნი დაუბრუნდნენ მშობლებს. საერთოდ დიდ მადლობას გიხდით იმ მითმინებისა და გაგებისათვის, რომელიც ჩვენი ცელქებისადმი გამოიჩინეთ.

ვიმედოვნებთ, რომ ჩვენი სიყვარული და ურთიერთგაგება მომავალში უფრო განმტკიცდება“.

როცა სიცილიის მთავრობის წარმომადგენლები მეგობრული ვიზიტი იმყოფებოდნენ საქართველოში და ის ადგილები მოინახულეს, სადაც მათი ბავშვები ისვენებდნენ, აღტაცებით თქვეს — ეჰ დასვენებაზე, არც ჩვენ ვიტყვოდით უარსო.

უფრო გვიან კი მქონდა ბედნიერება, საკითხავად დელეგაციასთან ერთად, ვწვეოდი სიცილიას და მომენახულებინა ჩემი პატარა მეგობრები, მათი მშობლები, დები და ძმები... შეხვედრა მეტად ამაღლებული იყო, თურმე ძალიან მომნატრებოდნენ ცელქი და საყვარელი ანტონია, მავრიციო, სალვატორე და სხვები. ისინი თითქმის ყოველდღე მოდიოდნენ სასტუმროში და გატაცებით იგონებდნენ ქობულეთში გატარებულ დღეებს...

ახლაც ვღებულობ მათგან სიყვარულით სავსე ბარათებს და, ასე მგონია, არასოდეს დამეკარგებიან ჩემი პატარა სიცილიელი მეგობრები.

მთავრად,

ქობულეთის ბავშვთა სანატორიუმ „ოქროს ნაირის“ მთავარი ექიმი.

სიცილიელი
ბავშვები
სანატორიუმში

**იხმობეთ,
ნათელა
ჩაღებულ!**

გერმანიის დემოკრატიული რეს-
პუბლიკის ერთ-ერთი ყურნალში
დაიბეჭდა ევრომანგო პრიფიგო-
რი ქალის წერილი, რომელიც
დაახლოებით ამ ოცი წლის წინ
ლეღვაკიის ახლა სამკოთა კავ-
შიში. წერილში იგი აღტაცებით
იხსენებს თბილისის პონენა სასახ-
ლეს. დღევანდელი სასახლეში იმ
დროს მოხდა, როდესაც სიტყვას ა-
ზობნა ბოიოყაყიის სამუალო სკო-
ლის VIII კლასის მოსწავლე, მერხა
გოგონა, სციაიოსტაფი შრომის
გმირი ნათელა ჩეღუნიძე. პროფე-
სორს აუხსნის, რომ მოსწავლე გო-
გონამ 1948 წელს ნახევარ ჰექტარ-
ზე 6000 კილოგრამის ნაკვალდ მოკ-
რიდა 6750 კილოგრამი ჩაის ფთოლი.
ქალს სიხარული ცრემლები წას-
კდა და გოგონა დედამწელიდან გა-
დაკვიცნა. „მეც შენოდნა გოგონა
მყავს, მაგრამ შოით ქუჩაში მარტო
ვერ გავმეცია. როგორ წარმოგონებ
დი, ასეთი დიდი საქმის გავტეხა შე-
გეძლიერ“. პროფიგორი წერილში ქე-
ბა-დოლებით იხსენიებს ქვეყანას, სა-
დაც იზრდებიან ასეთი ბავშვები.

სოფელში ნათელას საკუთარი ნაკეთი ჰქონდა. ბაბაღა, დროულად შეჭონდა სასუქი, ზაფხულში ნა-
ემა-წყლით რწყავდა. გავრეითების
შემდეგ და კვირა დღეებში მუშაობ-
და. ზაფხულის არადაღებზე სულ
ერთთავად ნაკეთში იყო. დღემ
100-150 კილოგრამ ჩაის კრეფდა.
მთვიარიან ღამეშიც არ სცილებოდა
ჩაის ბუჩქებს.

1949 წელს ნათელა სოციოლის-
ტური შრომის გმირის საპატიო წი-
ტება მოიპოვა. გმირი მოსწავლე ერ-
თაღიერთი იყო მთელ საბჭოთა კავ-
შიში, უმაღლესმა ჯილდომმა შრომის
მეტი სიყვარული და პატივისცემა
ხაზინებდა ნათელას. გოგონა კომკავ-
შირის რიგებში შევიდა. საშუალო
სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავ-
ლა განაგრძო სასოფლო-სამეურნეო
ინსტიტუტში. არადაღებებზე ესტუმ-
რებოდა ხოლმე თავის პლანეტაიას
და ტრანაზავარი ჩაის კერძად.

ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ ნათელა აკლავ სოფელს დაუბრუნდა, აგრონომად დაიწყო მუშაობა. ჰყვდა კვირიკეს კოლმეურნეობაში.

შემდეგ ქობულეთის ჩაის ფაბრიკაში გადაიყვანეს ტექნოლოგად. აქამდე ნათელა ჩაქვის № 2 ჩაის ფაბრიკის დირექტორია. ფაბრიკა ერთ-ერთი მოწინავეა რესპუბლიკაში. იგი ფართო ასორტიმენტით ამზადებს მწვანე ბაიხის ჩაის საექსპორტოდ.

წარმოების მოწინავენი არიან დამხარისებელი და საოპერაო სამსახურის მუშები: ანია საენკოვა, თამაზ ბნალოძე, ჰაშა ჟოიკოვა და სხვები, ისინი ყოველდღიურ გემგებას 110-112 პროცენტით ასრულებენ. სამსახურის უფროსი მიხეილ გვიტჩიძე ჩაბდენიში რაიონალისტურიული წინადადებით ავტორია. სულ ახლახან დაიწერა მიხეილის მეტეორ წინადადება, რომელმაც 15 პროცენტით შეამცირა დაბალი ხარისხის ჩაის გამოშვება. მაქსიმალურად გაზარდა უმაღლესი ხარისხის ჩაის მოცულობა.

ნათელს ჩელებადე ახალგაზრდობის
მსაფუთო ფესტივალის მონაწილე,
1949-1953 წლებში იგი იყო საქარ-
ველოს კომკავშირის ცენტრალური
კომიტეტის წევრი, სხვადასხვა დროს
არჩეულ იყო სასოფლო-სამეურნეო
ინსტიტუტის კომკავშირის კომიტე-
ტის, საქართველოს აკკ თბილისის
ორგანიზაციის ორგანიზაციის რე-
კომისიის და აჭარის კომკავშირის სა-
ოლქო კომიტეტის წევრად.

ნათელას კავშირი არ გაუწყვეტია პოლიტიკა სასაზღვოსთან, მოსწავლე პირდაპირ კლასთან. ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა კუთხიდან ხშირად უფავანაი წერილებს მოსწავლეები. მაშინაც, როცა ჩვენი ვესტუბრით, წერილის კითხულობდა. შევღებო სულ განაბულები უსმენდნენ. ციმბირული პიონერები ატყობინებდნენ, ვადევნებდით ჩვენს რაზმს თქვენი სახელი დაერქვათ.

ნათელას ცხოვრების მაგალითზე ბევრი ახალგაზრდა გაიზარდა, მიუწინავე აღამიანი გახდა. ნათელა დადგა სხეული. ამის ნათელი დადასტურება ის, რომ არსებობს ნათელა ჩელებაძის სახელობის სკოლა, პიონერორგანიზაცია და პიონერთა ბანაკი. რალა შორს წავიდეთ, ნათელას სახელობისა ქობულეთის რაიონის ბობოყცეთა საშუალო სკოლის პიონერორგანიზაცია, ჯელვაჭურის საშუალო სკოლის პიონერორგანიზაცია და ტყიბულის მეშახტეთა პიონერბანაკი.

გაღსაღი ზღაპარი

საზოგადოებრივი საზოგადოებრივი

ოდესღაც ქვეყანა ყველა ლოკო-
კინა უნიჟარო იყო. მამა და მობდა,
რომ ახლა, ზოგი ლოკოკინა ნიჟარი-
ანია, ზოგი კი უნიჟარო? აი, ეს ამ-
ბავცი:

ერთი ფოთლის ქვეშ ცხოვრობდა
ორი ლოკოკინა — ცმუცნია და სმუს-
ნია. სმუსნია უქნარა იყო, ცმუცნია
კი კეთილი, საქმიანი და ყურადღე-
ბანი. ერთხელ ცმუცნიამ, ორფოთ-
ლის სურნელოვან ყვავილას სამი წვე-
თი ნექტარი სთხოვა და დაჭირა
ფუტკარის მიუტანა. გულწრფელ ცი-
კინათელას რამდენიმე წვეთი ცვარი
დააღვინა და გული მოუბრუნა.
ფრთაოტეხილ პეპელას პატარა, ლა-
მაზი ჩხირი უშვია, რომ ყავარჩანდ
ეხმარა. მოხუც ქიანჭველას ტვინის
გადატანაში დაეხმარა. ჭიამაის პა-
წაწა შვილი ფოთლიდან გადმოვარ-
დებოდა, ცმუცნია რომ არ მიშეშე-
ბოდა. გზაზედულ რვაწინწკლიან ხო-
ქოს გზა მოუტანა... ყველას ჩამოთ-
ვლა მართლაც ძნელია.

ერთ დღეს ფართოდ გაღშლილ
ბუერის ქვეშ შეგროვდნენ: თავლის
უბადლო ოსტატი ფუტკარი, სმენით
განთქმული კუტკალია, სიკაცულებით
ქებულ პეპელა, ღონიერი ყურბე-
ლა, მუშა ქიანჭველა, ყველას საყუ-
რელი ციკინათელი, ჭიამაია და რვა-
წინწკლიანი ხოქო... შეგროვდნენ და
მოილაპარაკეს. რა მოილაპარაკე-
ს? კეთილ ცმუცნიასთვის რაიმე პარკი
გადაეცინათ. იფიქრეს, იფიქრეს და
გადწყვიტეს სახლი აუშენებინათ. ეს
სახლი უნდა ყოფილიყო სამუდამოც,
სიმიდოც და ლამაზიც. ეს საქმე, რა

თქმა უნდა, ტყის მშენებლებს მიან-
დევს. მშენებლებმა ახალი მასალა
იხმარეს: ძვალი, ქვა და რქა დაუ-
ქვეს, ერთმანეთში შეედნეს, ყალიბ-
ში ჩამოასხეს და სწორედ ისეთი ნი-
ჟარა მიიღეს, ახლა ლოკოკინები რომ
ზურგით აბარებენ. აი, სწორედ იმ
ნიჟარით დასაჩუქრეს ჩვენი ცმუც-
ნია.

საჩუქრის სახეიმო გადაცემა ისეც
იმ ბუერის ქვეშ მოხდა. ცმუც-
ნიამ დიდი მადლობითა და სიხარ-
ლოთ მიიღო ძვირფასი საჩუქარი, მაგ-
რამ ერთხანს თავჩალუნული და ჩა-
ფიქრებული იდგა. დაღონდა? არა,
რა ჭკონდა დასალონებელი? გაიფიქ-
რა: როცა სასაუზმოდ, ან მთვარეა
ლაქეს ბაღში გავალ სასივრთოდ, ჩემს
აზრუფანში ვი თუ ამ სახლს ვინმე
დაეპატრონოსო. მოდი, სახლს სა-
მუდამოდ ზურგზე დავიმკერებ. მა-
შინ შემიცვლებელი არავინ შეუოლე-
ბა, თანაც ბატონი ისე მძიმეა, ზიდვა
ადვილი იქნებაო. მართლაც, საჩუ-
ქარი ზურგზე დაიმკარა და მეგობ-
რებს ღიმილით გადახედა. ეს ხერხი
ყველამ მოუწონა. დიდხანს გაისმოდა
მილოცვები და შეძახილები.

ჰოდა, ახლა, ლამაზნიჟარიანი ლო-
კოკინები, ყელმოღურებულები,
უშიშოდ რომ დაეცულებნენ, იმ კე-
თილ ცმუცნიას შთამომავალნი არი-
ან, ხლო უნიჟარონი — თქვენ
უშვე იცით, ვისო...

აი, ერთმა კეთილმა ლოკოკინამ
რა საიმედო სახლი შესძინა თავის
შთამომავლობას.

კარგი ბავია პატარა მალხაზი, დამწერი,
სულთა. მუდამ კობაძე თმადუცნული
დალისი, ერთი სიტყვით, საყვარელი, მაგ-
რამ, თუ არ გამაშალთ, საიდუმლოს გეტყ-
ვით, პატუნას ერთი ახარბული წენ დას-
ჩემდა! როგორც კი მოგახდებოდნენ, კალთას
ჩამოვახევთ, აღარსადაც არ გავშვებთ,
ზღაპრის მოსამწენად მოკალოთებს, და მე-
რე განა ერთს ან ორ ზღაპარს დაგჭერდ-
ბათ?... ცასა და მინას კიდევ-განი აქვს, ხს
ზღაპარს კი არ უნდა ოდენსმე დასასრული
შეიძლება.

უშვებდებლ ზღაპარს რომ დაემათვარებ,
კვლავ ხელს ჩამაღლებს, დიდრონი, ლამაზი,
თაფლისფერი თვალბები ცრებლებით აეხსე-
ბა და ისევ და ისევ ზღაპრის მოკლას შე-
ხვეწება. რა გაეწეობა, სწორად მეც ვიჯივარ
და ვუყვები ცისა და ხარის ამბებს, რაც კი
მასხვს და მაგონდება; როცა ზღაპრები
შემომდევნა, ვიგონებ ათას რაიმეს. ვიგონებ
ახალ ზღაპრებს, ყველაგან მანამდე გმრად
მაღალხა დაგამოვს, ისიც იფიქრებს, ქაჯი
ფილი იღობს და სიხარულით სკანს
ცმუცნიას...

აი, აგერი მალხაზი გემის კაიბანია, ლუ-
რა ზღის ტალღებს უშოშრად მაიაობს.
ბარბოლაში მხივარებულად ამარცხებს ვე-
შაქებას და მხივარებებს. ანდა, აგერი, თოთ-
ქოს ჩაქებაში ზის და პატარა კოსმონავტი
მთვარისაგან ამაყად მისარბლს.

ბოლოს, როცა ზღაპრების გუდა შემოე-
ლია, ხერხს მიგმართე და ვთქვი: დღეს
არც ერთი ზღაპარი არა მაქვს, ყველაფერი
დათვმა წააღო-მეოთა...

— როგორ თუ დათვმა?
— წუხულ წენ რომ გეძინა, დათვმა კა-
რებზე დაეკაუნა... კარი გაუღულ, ჭიბიდან
შენი ზღაპრები ერთმანედ ამოშაცალა, ქა-
ლათა პირამდე გავასო და ტყეში მოკურც-
ლა.

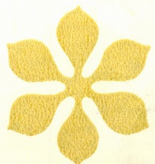
— მერე და რად უნდოდა დათვს ზღა-
პრები?
— შეიძლება მოუყვება, მას ხომ ორი ბე-
ლი მაქვს...

— რა ჭკინია მის ბელებს?
— ერთს მაქანა, მეორეს კობრაილა.
— მაშ, რიღის მომწირა?

— როცა ყველაფერი დაგაქვრებ, საე-
მელსა მამ, ჰიბობასა მოიშლი... გამწე-
დებ მე.

და მალხაზსა სვერია, რომ ერთ მშენიერ
დღეს, დათვი კარებზე ფრთხილად დაეკ-
უნეს, შემოქვლეს თავის მაწაჭვლიან თა-
თებს და ოთახში ზღაპრებით ხავერ კალ-
თას შემოედგამ...

დავით სარამაძე

გაგაჩინა ლილი ქიქოძე

საქპოთა საქართველოს საიუბილეო ქართული მედიცინის ისტორიის მუზეუმში შექმნა საქპოთა საქართველოს პედიატრიის ერთ-ერთი საუკეთესო წარმომადგენლის — ელისაბედ (ლიზა) ყარაჩინის ასულ დარეშის ფონდი. კიხხელაშვილ სებასტიან დაბის შედგენილ ამ მასალებს და აღტაცებაში მოდიხარ: ეს ხომ საქპოთა საქართველოს ერთი ფრთხილ მწიგნულოვანი უბნის „ბიოგრაფია“, რომელსაც მისი პირველი ენთუზიასტები წერდნენ. რა დიდებულია უწერია იგი ექიმ ლიზასა! რა ლამაზი კალი დაუტოვებია მას ისტორიის!

ვინ მოთვლის, ამ აღმართის ზრუნვამ და მადლიანმა ხელებმა რამდენი ადამიანი დაუკარგა, გაპარკებული ქვეყანა მიიღო ზღაპრული.

მისი ბიოგრაფია მაშინ დაიწყო, როცა საქართველოში საქპოთა ხელისუფლება დაქარაღდა. გაპარკებული ქვეყანა მიიღო ზღაპრული.

განსაუთრებით მძიმე იყო ახალი ადამიანის აღზრდა და გაქანსაღების საქმე. ჩნდებოდა პირველი ენთუზიასტები, მეოცნებები, რომლებიც პ. ი. ლინიანის, პარკიანის, ხელისუფლების მოწოდებას — შეწყობა აღმოუჩინა მთლიანობით უსახელოდ, უპატიო პატარა მოქალაქეს, მიიღო მათ აღზრდის მონაწილეობა, აღტაცებით ხვდებოდა და პრაქტიკულად იწყებდა საშუალოეული საქმეს. ერთი პირველიაგანი, რომელსაც კარგად გაეგო საშუალოის მოწოდების არსი, ლილიყარისა და ოდგის უნებრისებრების სამედიცინო ფაქტობრებებზე ცოდნამიღებულ ქართული ქალიშვილი ელისაბედ დათო მძიმე იყო.

ლიზას მიერ კ. ქუთაისის განათლების განყოფილების გამგის სახელზე წარდგენილ ერთ მოხსენებაში კითხულობთ: „ბავშვთა კერის მოწყობის მიზნით იყო ის საშინელი ცუდი პირობები, რომელიც ჩვენი უბნის, ამ განსაკარ ქალაქის ქუთუხში სუფთა... როდესაც ახლა ქალქში სებასტიან კალდერა ლილიყარისა ჩაიდებდა, ჩვენი კუთხე ამ დროს მოკლებულია ყოველგვარ წინსვლას... სწავლის ახალგაზრდის, ოქაშის უდიდ პირობების გამო, ბავშვს ძლიერ ხუსტად ან სრულ-

ლებით არა აქვს ფიზიკური, გონებრივი და ენათმეცვეულების განვითარება, რომ მოზადებული შეხედეს ამ ახალ ცხოვრებას... მთელი დღეები ის ქუჩა-ქუჩა დაღის უსაქმოდ და უეცრად. ზემოხსენებულმა მდგომარეობამ მიიღო ქართული ობოლი ბავშვებისათვის ერთი პატარა კერა... მე მომლოდ პატარა საქმე დაიწყო... კერის მიზანი და დანიშნულება არის ფიზიკურად ბავშვის გაქანსაღება და მისი გონებრივი მოთხოვნილებებისა და ენათმეცვეულების განვითარება იმდენად საკმაოდ, რომ ნორმალურ შრომის სკოლის ბავშვი მოზადებული შეხედეს. კერას ექნება აღმზრდელითი ხასიათი, საკმაოდ გრძელ ეტყება ცხოვრების, ავტოლო კლდეტარების პრინციპზე... შემოღობულ თუ თქვენ დადასტურებთ ამ კერაში ნაყოფიერ მუშაობას, გოხოტ შეიკნით იგი განათლების განყოფილების საერთო სკოლათა ქსელში“.

ეს იყო ოციანი წლები. პირველი ბავშვთა თავსებადარი, რომელიც ექიმმა ლიზამ ქუთაისში თავის სახლში გახსნა და უანგაროდ გატარებდა მას ბავშვს, მათი იგი მოიხსიამ ქალაქის განათლების ქსელში შეიკნა.

მოდვეუბისთვის კი მძიმე პირობები იყო... წლების განმავლობაში ხასიერების უკმარისობა გამო, ლიზას უღებდა მოცემდა საუთარი „ფინანსური“ გზები, იწყებდა „ლილიყარის“ ნათესავების ოქაშებისაკენ: ბიძებს, ბიძაშვილებს, მამიდაშვილებს, ძმებს და სხვა ნათესავებს (ამ შრომ ლიზა მდიდარი გახლდათ) შეაწერდა განსაზღვრულ თანხას, და ისინი, ნებით თუ უნებოდ, გაიღებდნენ ხოლმე. თავისი ხელფასი ხომ შინ არ მიჰქონდა! მართადა საღამოებს ბავშვთა თუ მოწვეულების მსახიობების ძალიებით, ხოლო შემოსილთ თანხა ბავშვთა კერას ხმარდებოდა. მუზეუმის ფონდში შემოსახული ირი ასეთი საღამოს საშუა. პირველი ოციანი ხელითაა შესრულებული და მასზე ქუთაისის შაჰრის განათლების განყოფილების ბეჭედი და თარიღი — 1925 წლის 22 ივნისი — ახსი. იქვე ბატა წიწილა, ლილი, სიმბოლო უშეუი პატარასი და წერია: „მე-4 შვიდწლიანი შრომის სკოლის სასარგებლოდ“, ხოლო მეორე სამი ნაბეჭდი, დათარიღებულია 1929 წლის 15 ივნისით, და წერია: „საღამო უღებდნენ ბავშვთა კერის“ სასარგებლოდ, თბილისის რუსთაველის

თეატრის მსახიობის ემანუელ აფაქიასთან ნაწილობით“.

1931 წელს, ქუთაისში მომცემული გამარჯვების შემდეგ, ლიზა თბილისში, ბავშვთა სწავლების კლინიკაში მიიწვიეს ეპიზოდ. ეს უკვე ბიოგრაფიის მომდევნო ფურცელი გახლდათ. აქაც, როგორც კლინიკაში გამგე პროფესორი მარია უტრლიძე აღნიშნავს, ლიზამ „...გამოიჩინა დიდი ენერგია ავადმჯიფთა მოვლა-მეურნეობის მაღალ საფეხურზე დაუტენისათვის“. 1932-35 წლებში იგი მუშაობს თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის ბავშვთა სწავლების კათედრაზე, რომელსაც ხელმძღვანელობდა პროფესორი მარია უტრლიძე. აღნიშნულ დაწესებულებებში ეწეოდა იგი მეცნიერულ, მეთოდურ და კლინიკურ-სამკურნალო მუშაობას.

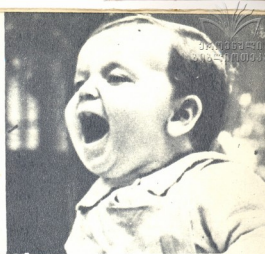
ექიმი ლიზა, როგორც ბავშვთა სამკურნალო-პათოლოგიატურ კვლევის მოწოდების ერთ-ერთი ორგანიზატორი და გამოცდილ მუშაკი, საქართველოს განვითარების სახელმწიფო კომისიის მთავარი ორგანიზატორი იყო ბავშვთა სავანოში საბავშვო კერების მოსაწყობად. აქ მაშინ ყველაზე მეტად იყო საიკო ლიზა ხელი. რაღამდენი ექსპედიცია და — ბეჩოთ, ლენტეხში, მესტიის, ხაშურში და უკვე ხელში ენერგულმა ქალიშვილმა ხუთი საბავშვო დაწესებულება გახსნა.

1935-37 წლებში განვითარების სახელმწიფო კომისიისაკენ ლიზა უკვე ქუთაისში გაქანდა საბავშვო კერებში ჩამორჩენილი მუშაობის გამოსწორებად, შემდეგ კვლავ თბილისში განაგრძო საბავშვო ბავშვთა.

1937-38 წლებში ლიზა საქართველოს განვითარების დაცვის სამინისტროს დედათა და ბავშვთა განვითარების დაცვის ინსტიტუტთან არსებულ კლინიკაში მუშაობდა ორდინატორად, შემდეგ, პენსიზე გასვლამდე, ამავე ინსტიტუტის — მედიცინის, პრაქტიკული და თეორიული ხასიათის სტატიების გარდა, ლიზა არის ავტორი ბროშურისა „ბავშვთა ბუნებრივი კვება და მისი უსაფრთხოება“.

მიანდა რა მანველ ბავშვის ორგანიზმისათვის ხელგონიერ კვება, იგი წერდა: „...სიღის და ძროხის რძის ბიოლოგიური თვისებების გათანაბრება არა თუ შეუძლებელი, არამედ წარუდგენილია. სამართლიანად შენიშნავს ერთი მეცნიერი, რომ დედის მხრივ ძუძუს წყევება უარის თქმა მართლად ღრუბანდებოდა ბავშვის სიღებლის შეგნეულია განკარგვის, ამიტომ უნდა უზრუნველყოფილი ითიოდეს გვილი ბავშვის კვება დედის რძით; აუცილებელ შემთხვევაში, როცა დედის რძით კვება შეუძლებელია, უზრუნველყოფილი ბავშვის კვება ქალის რძით და უარი ეთქვამ ცხოველების რძით გავლენ ბავშვის კვებაზე“. იგივეა რა ამ პრინციპს, ლიზამ იმ ძუძუთა ბავშვების მართვა, რომლებიც მათი კერაში ზღაპრად იყვნენ დატარდა პატარაშვის პრინციპი, კერძოდ, თითოეულ მათგანს ახლო სოფლებში მიუ-

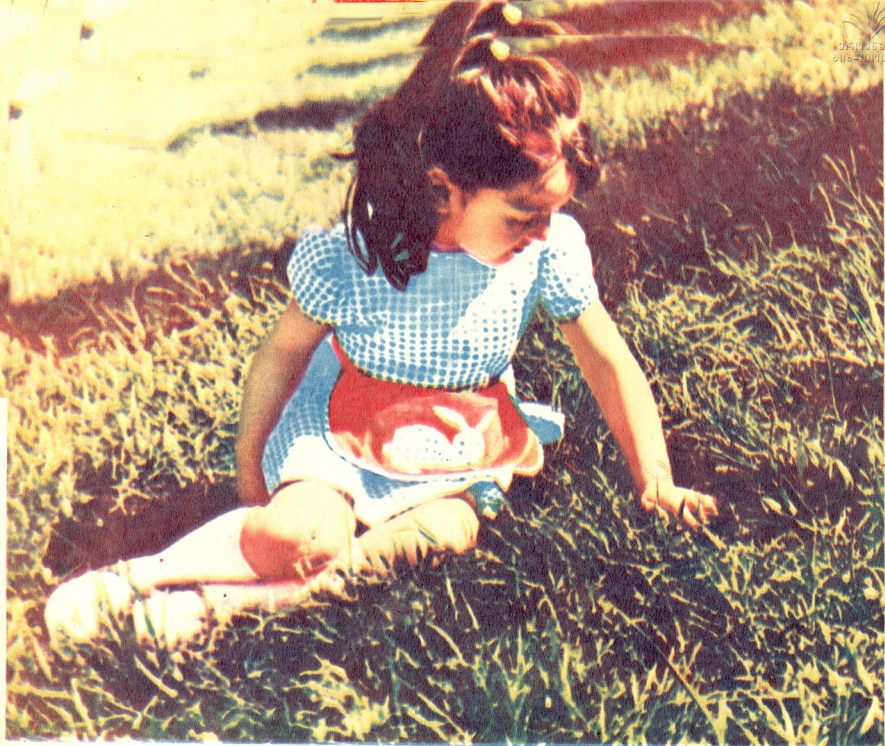
(გაგრძელება იხ. მე-14 გვ.)

ფოტო მ. ნაკიბაშვილისა

მუშაობის
 სახით-
 სარგისმოქმედ
 კომპიუტერის
 ანგ-ანგარი

დავით
ნაგავლი
მედი

საქართველოს
მოდელების
სახლი

მოდელირები: თ. აბაჯაძე, ვ. შინაძე, ლ. ბაილტოვა.

ფოტო დ. იაკობაშვილი

მოწოდება

ჩინა ძიძა და ყველას ქაღალის რბილი კვე-
ბადეა. ეს დიდი მიღწევა იყო.

ყველაზე მნიშვნელოვანი, რაც ლიზამ გა-
აკეთა ქართულ საბჭოთა პედაგოგიაში, ეს
არის აეროთერაპიის დანერგვა. პრო-
ფესორი მარამ უფრედიმე ღიზა დაეწეო-
ძის შესახებ წერდა: „ის არის ინინიტიტორი
და ქომაგი სუფთა გაშლილი ჰაერის გამო-
ყენებისა.

მისი ინინიტიტოზა და დაფინანსებული მო-
ხონების კლინიკის რეჟიმში დანერგული იქნა
წლის ნებისმიერ დროს ბაერით მურერნალო-
ბის სადღეუბნოს რეჟიმში“.

გერმანიაში სწავლის დროს ლიზამ ათეფი-
სა ბუნების ფაქტორებით (ჰაერი, შუე, წყა-
ლი) ბავშვთა მეურნალობის მეთოდში და უყ-
ვე ქუთაისში მის მიერ ჩამოყალიბებულ
პირველ ბავშვთა კერაში დანერგა იგი. პრაქ-
ტიკულად მან ააშენა ხის გაფაფრული ფარ-
დული, რომელსაც სამი მხრივ კედლები
ჰქონდა, ხოლო მთელი მხარე ღია იყო. აქ
დადგა ჩამდენივე საწოლი და წლის ნების-
მიერ დროს სუფთა და გაშლილი ჰაერზე
აბარებდნენ 24 საათს უფროსი ჭკუფის ბავ-
შვები, რა თქმა უნდა, სპიროო ზედამხედ-
ველობით.

ამ წამოწყებას ბევრი მხარს არ უჭერდა —
ბავშვები გაციდებოდნენ, მაგრამ სულ მა-
ღლე ბავშვებს წითლად დებარაფი ლოცები,
გაცივებითაც შედარებით საგლბად ცივდებ-
ოდნენ, ზოდა, აეროთერაპია დაჰყავდა.

ცნობილი საზოგადო მოღვაწე ივანე პუ-
რადაშვილი, 1988 წელს ღიზას წერდა:
„თქვენმა ბარო ბავშვთა ჩამდენი მებავრობი,
მათი დღეის ბავრობი, არა ცდებოდა — უფრო
მეტო, რადგანაც ყველა დღესას არ შეუძლია
შექმნას ის, რაც თქვენ შექმენით თქვენი
დაუღალავი ენერგიით“.

აგერ, სხვა წერდები. ენიმე ისებე ჭაფა-
რიძე წერს: „გაწარმოეს შენს შიშობებს
და აღმწადელს, რადგან შენისთანა განათ-
ლებითი ქალი უფლი ქაწილა დაბადებულ
უპატრონო ბაღნებს... სამოთხეა და დიდება
შენი თაოსნებით მოწყობილი საბავშვო
სახლი. იყავი კარგად, შენისთანა შევილი და
ადამიანი სპიროსა საბჭოთა ხელისუფლება-
სათვის...“

აი, რას ამბობდა ჩვენი სასიყვალულო პო-
ეტე ჯ. ლეონიძე: „ახეთი ისტორიული დიდებ-
იანია არ განმეილია... დიდი ადამიანური
საქმე დაუწყია სახელოვან ადამიანს. უაწიონ-
ოში ბავშვები — გაწარული ბავშვები — კა-
წიონიერ შიშობლები იშვლია საბჭოთა ხელის-
უფლებით. გაუბარებო დიდი საქმეს, ადამი-
ანების პატარა ბაღნებს და მის მებედ-
ებს — გააგებს, დიასახლისებს, მომვლელებს.
ვაშა და ვაშა!“

ღიზა, დაუფასდა შრომა ღიზა დაეწეოძის,
სიოცსულშევი იგივე მისი ნაყოფი. ზეიშს
მიესწრო და შემდეგ ჩაიფრებოდა. კვლით
მშვენიერი დარჩა — მრავალი, ჩანსადად გა-
შლილი სიოცსული.

ჯუმბარ მორჩილავა,

უფროსი მედიკონის ისტორიის მუზეუ-
მის განყოფილების მეცნიერებანამშ-
რომელი.

„ევემბოთ, ვიფიქროთ, ვიპრობოთ“, — ეს
არის დევიზი მსახიობი ქალისა, რომლის შე-
სახებაზე გვერდს გვსუბრითი. 25 წელზე მეტ
ხანს მოვიფიქრედა მოზარდ მაყურებელთა
ტარსულ თეატრში რესპუბლიკის დამსახურე-
ბული არტისტი თამარ პაპიტაშვილი. სწო-
რედ ამბობდ მოზად, რომ თეატრი მის მეო-
რე სახლად იქცა და ხელოვნებაში დიდი ად-
გილი დიკავა მის ცხოვრებაში. კეშმარტი
მსახიობის სეზონი, რომ ემსახურება დიდ, კე-
თილოზიბილურ მიზანს, რომ ხელოვნება ადამი-
ანს ემხარება ნამდვილისა და ღირსეულის
პოვნებაში, ცხოვრების რთულ მოვლენათა გარ-
კვეთაში, ასწავლის ბოროტებასთან და ეგო-
რბიზთან, გულგრილობასთან და სიყვალეს-
თან შეუერებელობას. მსახიობი მავინ არის
ბედნიერი, როცა მაყურებელი სამეტყაის
შესახებ კამათობს, უფრობს, იტყვინებს. მას
დროებით ავიწყდება დაღლილობა, სინე-
ლუბები, ეჭვები და კვლავ იწყება ახალი ძიე-
ბა...

თამარ პაპიტაშვილი დაიბადა ტრამსკი,
ქვეიშის ოჯახში. შრომლუბი პირადი მა-
გალითი უზენეუდნენ შვილებს თუ რო-
გორი დაგვიარო და სამართლიანი უნდა იყოს
ადამიანი.

გარდა ამისა, გოგონას შრომობმა გააცე-
ნის ხელოვნებაში და ლიტერატურის ზიად-
რული მსაყარი, რომელიც მან მთელი გუ-
ლით შეიკავა. ტატა მონაწილეობას იღებ-
და შინ და სკოლაში გამართულ საღამოებში,
სადაც მხატვრული კითხვის სწორებუბარ
იტარებდა თავსებობდა.

1920 წლის ბოლის პაპიტაშვილების ოჯა-
ხი საქართველოში გადმოსახლა. თამარის
ლიტერატურული გემოვნება თბილისში ჩა-
მოყვანილად და განვითარდა, აქვე დაიწყო
მისი ტარკაცება თეატრით.

თამარმა 1931 წელს დაამთავრა სკოლა და
სურდა სწავლა ფილოლოგურ ფაკულტეტზე
კომპოზიტორებში, მაგრამ გოგონა ჯერ კიდევ
არ იყო უმაღლესი სკოლის ასაკისა და უნი-
ვერსიტეტში საბუთები არ მიიღეს უსაქმე-
რობის გამო თამარი აღვიდა ვერ პოულობდა,
მაგრამ ამ მდგომარეობიდან არ ითავისმა
მასწავლებელმა ი. ე. ელიმე გამოიყვანა. მან
გოგონა მოზარდ მაყურებელთა რუსულ თე-
ატრში მიიყვანა, სადაც თითონი მუშაობდა.
ამ შემთხვევამ განსაზღვრა თამარის ბედი —
იგი სამუდამოდ დაუკავშირდა მოზარდ მა-
ყურებელთა თეატრს.

პირველ როლს მისთვის წარმატება არ მო-
უტანია. მეორე როლზე კი (პატრუზინა ქალი,
ბიკასში — „უღელტეხილის ბილგუნი“) შეუ-
ძლიარო შრომა დასჭირა. წარბადგენის და-
წყების წინ თამარი ცოცხიანივით ცასცახე-

და, მაგრამ რეჟისორმა და ახმანავებმა შეაქეს
და გააწმენეს, რამაც ახალგაზრდა მსახიობს
ფრთხილ შეასხა... ფილოლოგურ ფაკულ-
ტეტზე შესვლისთანავე მიიღეს თამარა თამაშის
საცნა. მაგრამ 1938 წელს, უნივერსიტეტის
დამთავრების შემდეგ იგი კვლავ დაუბრუნ-
და მოზარდ მაყურებელთა თეატრს და მისი
მიტევება აღარ უფეროა.

თეატრში დაბრუნებისთანავე თამარის სუ-
პასუხისმგებლო როლის შესრულება ანდეს
რამდენიმე წლის მანძილზე თამაშობდა იგი
მოთავარ როლებს, განსაკუთრებით აღნიშ-
ვნის ღირსია მისი თოვლის დედოფალი
მეფარკის ამავე სახელწოდების პი-
ესაში. თამარის უნდა ეთამაშა პრინ-
ციესა როლი, მაგრამ, პიესის გაცნობისთანა-
ვე, იგი ისე მოხიზდა თოვლის დედოფალია,
რომ მოსვენება დაეკარგა. და აი, ერთხელ, მან
გაგება და რეჟისორის უფხარა: მე გვერძობი,
რომ ეს როლი ჩემთვისაა შესწავლილი... და იქ-
ვე სთხოვა ნ. მარშკს ერთი სცენის გათა-
შაშების ნება დაერთო. მარშკაი უკრადლებით
უქმენდა, ეთიხანს ღუმელა, შემდეგ კი სწრა-
ფად მიუახლოვდა მსახიობს, მუზეზზე ავიცა
და მოკლედ უთხრა: „ყოჩაღ! თამარი თოვ-
ლის დედოფალს შემეცვლელის გარეშე თა-
შაშობდა, ამ შესანიშნავ საქმეკალში მან თა-
ვისი წყლილი შეიტანა, რითაც მოკლეს
კომიისის მაღალი შესწავლა დამსახურება.

სამამეტო ომის დროს თამარის ხელში თო-
ფი არ აღუდია, მაგრამ მისი სამბრძოლო იარა-
ღი გახდა სიტყვა. მსახიობი მონაწილეობას
იღებდა კონცერტებში, რომლებიც იმართებ-
ებოდა შვეი ზღვის ფლოტის სახმდრე გე-
მეტზე, მოქმედებდა არმიის სანგრეზოში... თითქ-
მის ოთხი თვე გაატარა მან ფრონტის მოწა-
ნავე ბაზზე.

ომის დამთავრების შემდეგ თამარი ახალი
მგზნებარებით შეუდგა თავისი საყვარელი
გვრტიბის განსახიერებას და კვლავ იღწეს
სცენაზე.

ახლა ძნელია ყველა იმ როლის ჩამოთვ-
ლა, რომელიც თ. პაპიტაშვილმა განასახე-
რა, მაგრამ არ შეიძლება არ აღვნიშნოთ
ანეკა (გაქცევაში), მსახიობი ქალი („ოზის
დამტყნა“), მასწავლებელი ქალი ფილე-
ტოვა („მეღო მეგობრებში“), შემოული ქალ-
ბატონი („ქაწილასში“), ფრანგინა („გაგე-
რებულნი“). ქალბატონი კახულები („რომეი
და ქუტულები“), ლედი მილფორდი („გე-
რავება და სიყვარულოში“), ბარბარე („ყო-
მელში“), მაიკო („ნაყარქვეთაში“).

თამარ პაპიტაშვილმა ბევრ საყვარელ
როლს შეასხა ზორი, მრავალი გმირის სახე
გამოიბრუნა, მაგრამ ერთი როლის შესახებ
იგი ამბობს: მარტო ამ როლისთვის დიდად
ცხოვრება ამ ქვეყანაზე. ეს გახლავი ზეი-
ნანის როლი ა. სუბამაშვილის პიესაში —
„ლაღობი“. როცა მსახიობს დაევალება ამ პა-

სენაზა

ზეინაბი — „ლალატი“.

კრუჩინა — „უღანაშაული დამანაშენი“.

სუსხაგები როოს შესრულება, იგი ისე დაიბნა, რომ სიზარულის გამოხატავს კი ვერ შესძლო. როგორ უნდა ეტევირთ ასეთი დიდი მასშტაბის როლი, რომელსაც ერთ დროს ბრწყინვალედ ასრულებდნენ დიდებული ერმოლოვა და ქართული სცენის მშვენიერა ნეცა ჩხეიძე, როგორ განსახიერებინა ეს დიდბუნოვანი, გულანთებული პატრიოტი ქალი, რომელმაც სამშობლოსთვის უმძიმესი მსხვერპლი გაიღო. ზეინაბი ჭკვიანი, გაბედული, მტკიცე ქალია. მხოლოდ მას შეუძლია ააშოროს სამშობლოს უბედურება და ამისათვის იგი იწყებს სახიფათო თამაშს... პირველად თამარს რეპეტიციზზე არაფერი გამოსდისო, მაშინ ბოკედა, ლაპარაკობდა არაბუნებრივი ხმით, ზოგჯერ ხელსაც კი ჩაიჭენებდა ხოლმე. და, სწორედ ასეთი შეჭირვების დროს შეხვდა იგი ევრიკო აწყაფარიძეს, რომლის აზრს დიდად აფასებდა მსახიობი, ქალები დიდხანს საუბრობდნენ და ბოლოს ევრიკომ უთხრა: „აუცილებელი არაა განაჩორციელო ბრწყინვალე დღოფალი, იომაშეთ იმ ქალისა და დედის როლი, რომელსაც ყველაფერზე მეტად აქვეყნად თავისი სამშობლო, თავისი ხალხი და თავისი შვილი უყვარს“.

ამ საუბრის შემდეგ თამარის მუშაობაში მკვეთრი გარდატეხა მოხდა; მაღე დაღვა შემოქმედებითი ზეიმის დღე — პრემიერა. შემდეგ კი გაისმა მხურვალე, დაუსრულებელი ტაში, მსახიობ ქალს მღელვარებისგან მგასედიდ არ ესმოდა იმისა, რასაც ეუნებოდნენ მეგობრები და კომისიის წევრები. დაამახსოვრდა მხოლოდ მსოფიანი დრამატურგიისა და მსახიობის — შალვა ღაღიანიის სიტყვები: „წუტყას შემდეგ ასეთი ზეინაბი არ მინახავსო“. რა უნდა დაემტოს ამ სიტყვებს?!

1958 წელს საზოგადოებრიობამ გულთბილად აღნიშნა თამარ პაპიტაშვილის შემოქმედების 25 წლისთავი. საიუბილეო საღამოზე მას ესალმებოდნენ არა მარტო როგორც მოზარდმაყურებელთა თეატრის მსახიობს, არამედ, როგორც ქართული მხატვრული კითხვის შესანიშნავ ისტატს, რადიოს ლექტორს, მხატვრული წრის ხელმძღვანელს, მთარგმნელს, და, რაც მთავარია, გულისხმიერ აღამიანს, რომელიც ცდილობს სიყვარულს დანერგოს ყველგან, სადაც კი მოღვაწეობს. თამარის ოთახის კედლები დაფარულია მის მიერ ხორცშესხმული გმირების პორტრეტებით: შეუდრეკელი ზეინაბი, ნიჭიერი კრუჩინა, ჭკვიანი ლარინა, გაუტყეული ლენა ტუისკი ისე გადმოჰყურებენ თავიანთ შემოქმედს, თითქოს ამხნევენ და ეკლავ შთავონებით აესივნენ. როიალზე კი აწყვი ალრესები, სივლეები, წერილები, დუპეშები — თამარ პაპიტაშვილის შემოქმედებითი გზის მუნიცი მოქმენი.

დონარა კანდელაკი

ანა ტიხონოვა —
„უტყარი სიმღერა“.

ლენა ტუისკი —
„უძლიერი შვილი“.

უკეთეს წესი აქვს

ჩვენი ქრნალის გასული წლის სექტემბრის ნომერში დაბეჭდა მეთექვსმეტი გოგონას — გ. მ.-ს პატარა ბარათი. იგი უმცირესობა იყო, არ გვაქვსობა სად მოხდა ამხავე. ამას არცა აქვს მნიშვნელობა გეოხველსათვის, რადგან იგივე შეიძლება ნებისმიერ ადგილს, ნებისმიერ სკოლაში მოხდარიყო და მსყვარებ ცრთნაირი გამოგეტყანა.

თანაქალაქმა ვაჟმა გოგონას რვეული დაუხილა. დაქანხმის ამ პატარა ბარათის ავტორი გამოვიკვლია. სახელად რა ზოგისაა გინება, კლასიკან დღემო, დღისგან კი დარგებმა მიიღო — სხვის საქმეში არ უნდა ჩაერიო.

ამ ერთობლებმა განაჩენა აიძულა გოგონა შეიკითხა მოგონათა ჩვენთვის. აქვს თუ არა აღმანს უფლება, გამოექიმავოს უღანაშალოს, მით უნდა თანაქალაქსო? დარწმუნებულ ვართ, ამ კითხვებ მსვედლ პასუხი გაცეა, მაგრამ, აღმაო, კლასისა და მათ საპარისპიროდ, ვინც სხვის საქმეში ჩაურევლობის კნ გულგრილობის აზრს იზიარებს, უნდოდა რედაქციის სიტყვა დაეშველდნო. იმავე სექტემბრის ნომერში დაბეჭდილი წერილით — ანთოდაღიერი გულმართალი — მწერალმა როდონი ბიკრქიამ დაამკაყოფილა გოგონას თხოვნა.

მას შეუძლებ ვაიდა და რედაქციამ მიიღო გამომართება ირანვე წერილის გამო. მათს ადვოკატს თავისუფლად დღენაგება და განუცდიათ წერილის მიზანობის, თავისუფლად განუცდიან. გოგონას ნაამბობს ბათში ასაკის შესადაგის ფიქრება აღმუშავეს და ასაკის შესადაგის გულგრილობითა და გულგრილობით დაუწერია ჩვენთვის გასულსავენი ბარათები. კითხვა — უღანაშალოს უნდა გამოექიმავო თუ არა, სხვის საქმეში უნდა ჩაერიო თუ არაო — მართკ მთავი კლასის მაგალითიერ კი არ გარჩევიდა, არამედ განუყოფადებითა და რედაქციის სიზოფუნენ, ამ კითხვებ თქვენი სიტყვა გვითხრობით.

უპირველეს ყოვლისა, კაცისა უნდა გვარჩობის, რა არის სხვისი და რა არის ჩვენი — კოლექტივისა, ამ შემთხვევაში კლასისა, მოხარბათა მთელი ჯგუფისა. სხვის „საკუთარ“ სივრცეში მართლაც არ უნდა ჩაე-

რიო, ორი აღმანის ურთიერთობაში დაუკითხავად არ უნდა შეიჭრა, როცა ეს ურთიერთობა მართკ მთი საკუთრებაა და არც ერთი მათგანი არ მოითხოვს თქვენგან არც შეშველებას, არც რჩევას.

მაგრამ კლასში მომხდარი ამხავე ასეთი რიგისა არ ყოფილა. აქ ორი გულგრილობი მეგობარი კი არ წაიკნელებულა, ანდა უთქმელად დამტერებულან, როცა შეამავალა სკოლის არ არის. და თავიანთ გულგრილობის თითონივე მოუღლიან (ამ შემთხვევაში გონიერად კი არის ჩაურევლობა), მომხდარი ამხავე იმის დასტური იყო, რომ კლასში არ სცემდნათ მეგობრობა, გატანა, აქედან გამოდინარე — არც სამართლიანობა, თორემ როგორი დამწამება არ უნდა ყოფილიყო გოგონას, ერთი თავმსუღი ბიჭი მარინე ვერ გაუხედავდა ეგონების ამხავე და ამით არა მარტო მოპარდაპირისპირობის, მთელ კლასისათვის მიუეგნებინა შეურაცხყოფა. ბიჭმა კი ეს იმიტომ გაბედა, რომ კლასისგან არ ეტოლდა წინააღმდეგობას, ამხავეგის გამოქონებას. ამხვე დიდი სარცხელი კი რაღა უნდა იყოს მეთექვსმეტიწლისათვის თუ არა ახლა, როდისღა უნდა გამოიჩინონ გულგრილობა არაკეთილსინდისიერების გამო, შეურაცხებლობა ავთან, სამართლიანობა, გულთთლობა.

აქედან იზრდება გულგრილობა, რომელიც უნდა და შესწირავდეს მთელთვე ცხოვრების უზმანერას, რწმენას უტარებდეს, პირველ რიგში კი შენვე — როდესაც თვითვე ხარ გულგრილი, ღწელად აღიარებ სხვის გულმხრებლობას. ამ რწმენის გარეშე კი უზრუნო ცხოვრება, სხვა მხრე რაიერ „ფუფუნებშიც“ არ უნდა იყოთ. აქედან გამოდინარე, დღდის მიმართ მისი გვეუწესის: თუ საკუთარი შევიდის კეთილდღეობაზე ფიქრობი, გაქცევი და დამალვა კი არ უნდა ასწავლით, — პირდაპირობა, სკეითის სიყვარული, სიძულელი მანერებინა...

ახლა შევსილვ გამომხატრებებს მიეყვით და პირველ რიგში მოსწავლეებს მოეცნისთო, ქრნალში დაბეჭდილი ბარათის ავტორის თანაგრძობებს.

გერქანის რაიონის სოფელ ახაშნის საშუალო სკოლის მეტერ კლასის მოსწავლე მ. ევხეზაძე აღმუთოებულა არა მარტო ბიჭის საქცილით, არამედ მთელი კლასისი, რომლიდანც მხოლოდ ერთი აღმუთოთა ვაჟის საქცილით, დანარჩენები კი თითქმისდა არაფერი მოხდათ, ჩემდა სხდნენ, მაგრამ აღმუთოებასთან ერთად წერილის ავტორის ერთი კითხვა დაამადებია, რომელიც, დარწმუნებულ ვართ, ბევრს თანაგრძობს გაუჩნდებოდა: როდის იყო თუ არა გამოქონაგებისა გოგონა, რომელმაც თანაქალაქის რვეული არ ათხოვა? ამ კითხვებზე დაუგება გამოსწვივის: ვაო, თუ კარგი ამხანაგი არ არის და ამიტომაც დადულე კლასი, გამოქონაგებულსაც იმეტებო აღარ გამოექიმავაო. და გოგონას სახეობის, თუ როგორი შეიძლება გადააწერიონ ამხანაგს საშინაო დავალები.

ჩერ ერთი, დაბეჭდილი წერილიდან არ

ხანს, რვეული საშინაო დავალებისა იყო თუ ჩანაწერებისა, რომელიც სხვას არ გავაჩვენებო. მაგრამ თუნდა საშინაო დავალებისა ყოფილიყო, მაინც ვერ დავადანაშაულებო გოგონას. სწორად რვეულის ათხოვება უზმანაგობის როლი ნიშნავს. ამხანაგის სიზარმაცე, უსაქისებრებლობა, მუდამ სხვის იმედზე ყოფნამ შეიძლება გაგაბარზოს და ბოლოსდაბოლოს აიძურო კი გადააწერიონ დავალება. ამხანაგის ხარჭე იოლად გასვლა მარტოოდენ სიზარმაცის ნიშნა როდია, — ცუდაცობაცა. ასეთი მოსწავლე წლების განმავლობაში ეჩვევა საქმისადმი არასერიოზულ დამოკიდებულებას, სხვისი იმედით ყოფნას, სენად ეტყევა სიზარმაცე... ისე რომ, მომავალშიც, სკოლის დამთავრების შემდეგაც, სეველა პატიოსანი და გამარჯვებულს იმ უზმანე, სადაც მუშაობა მოუხდება. გააფერაში ხელგაწაფული ყმაწვილი იქაც იოლად გასვლას ეცდებო...

თვეში შეიკითხე მაინც იმის დასტურია, რომ წვამთ მეგობრობა, გამტანობა, თვდადება. მაგრამ გემოერებო, რომ გადააწერეზა ბიკ ერთ ამ კეთილ მოქმედებათაგანი არ არის.

მეცხერ კლასის მოსწავლეს ლ. მ.-ს ქრნალში დაბეჭდილი წერილის წაითხვისას თავისი კლასი გასცნებია და საკუთარი ჩვენთვის გაუნდვია. გოგონა სწუნს იმ ცუდ, ცუდი კი არა და, თითქმის მტრული დამოკიდებულების გამო, რომელიც მისი კლასის გოგონებსა და ვაჟებს შორის ჩამოვარდნილა, მიზნად პედაგოგებს ასახელებს, რომლებიც სასტიკი წინააღმდეგი ყოფილან ქალაქის მეგობრებისა.

ჩვენ არ მოვიტანთ წენიებიდან ამოცთულ მაგალითებს თანტრობა მეგობრობაზე, მთი ერთობლები საქმიანობაზე, უღრესად ფაქრ დამოკიდებულებაზე. წარმოუდგენელი და მიუტყვევებელი, მასწავლებელი, რომლის პირდაპირი მოვალეობა ისიცა, რომ კლასი ერთ მილიან, განუყოფელ კოლექტივად შეაკავშიროს, და არა პირიქით მოექცეს, თანაშერბილი და თანატოლი გოგონებიც გაყის და გაათოვს, მთი შორის უნდობლობა, ეჭვი, არამეგობრული დამოკიდებულება დაამკაროს, ნაცუვად იმისა, რომ ერთიერთ პატივისცემა, სიყვარული, მეგობრობის ფაქტის გრანობები აღორძინოს. მაგრამ ამში არა მარტო პედაგოგები, კლასიც ტყუის. ისინი სკამოდ დიდებო არიან სიამისოდ, რომ თვითონვე განსაჯონ და მოავგარონ ერთმანეთთან ურთიერთობა.

აო, რის შესახებ იწერებინა მოსწავლეები, ახლა უტრფობისა აზრს გავეცნოთ და შევეცადოთ შეშვებისდაგვარად პასუხი გავცეთ.

რუსთაველ სამშულო ომის მონაწილე გუგული მარუშვილს დიდი ყურადღებით წყობიანად ირეგე წერო, როგორც გოგონას, ასევე მწერალ როდონი ქორქაისი, კლასის დამოკიდებულება გულამდე მიუტანდა და სკოლის ასაშვი დაწყებული გულ-გრილობა მეგრების საფუძვლად მიუჩნევია. ამიტომაც წერს რედაქციას: თუ ომის დროს და დანერგული ქვეყნის აღდგენის წლებში აღდამართება შორის საოცრად გულითადი განწყობილება სუფევდა, დღეს, მიუხედავად დიდი წინესლისა, ეკონომიური პირობების აღზევებისა, ეს პარმონია დაირღვა (ფიქტორიზმ, რომ მშინაშე შეიძლება ამახანავს ამხანავისათვის რვეული დაეხია).

წერილის ავტორს გინდა ეთხრობა: თქვენი პატარავის ხანა ის ხანა იყო, როდესაც აღდამართება ყველაზე მეტად სპირდონებდათ საკუთარი ძალების, გმირობის გამოჩენა, თავისი მრწამსისა და მოპოვების დაცვა, ერთმანეთის თანაგრძნობა, რის გარეშე გამაჩრევებს ვერ მოვიპოვებდით. ამით სულაც არ გვინდა ვთქვათ, თითქმის აღდამართება ყოველთვის არ არიან ერთმანეთისათვის უპირობო, თუ გენებათ ამ დიდი მშენებლობების, დაღიანებისა და მშვიდობიანი ცხოვრების დროს, მაგრამ, რა თქმა უნდა, ამა ისე, როგორც საერთო გაჭირვების ეამს.

ისიც გვინდა დავუმატოთ, რომ წერილის ავტორი ოცი წლისა არც იყო ყოფილა, სამშობლოს დასაცავად არც წასულა დიდი ხანა უფრო. და აი, ასაკი: არ შეიძლება ოცი წლის პატუქმა და ორმოცდაათ წელს მიტანებულმა, თუნდაც იმავე აღმამანმა, აბსოლუტურად ერთნაირად აღიქვან ერთი და იგივე მოვლენა და ფაქტი.

წერილებში, რომლებმაც ამდენი გამოხმარება გამოიწვია, ის აზრი არის გატარებული, რომ ექვსისამ და დამოკიდებულება უფროდ სკოლას, პედაგოგიურ კოლმეტის და მომოდებელი მოუძლიეთ ბრალით. ბირცხელი (ფხვხვხვ) მერი ტაბატაძე კომენტარს უყუბებს თურქულად დაბეჭდილ ობიექტ წერილს და შენიშვნის სახით იწერება: ძალიან ხშირად, როდესაც მოზარდებმა ლაპარაკი, ყველაზე დიდ როლს — ცხოვრების, გაგრძელების როლს გამოიჩინავენ, და ბავშვის აღზრდაში აღანაშნულენენ ან, პირობით, აქებენ შრომობს და სკოლას. იმასაც დასძენს: — როდის იყო მასწავლებელი მოსწავლეს ეუბნებოდა: „ნუ გამოქმობავით“, „თავი დაუტეო“, „თავს უშველი“, „მხოლოდ საკუთარ თავზე იფიქრებო“... მგლა გვეყვალა რატომ აიწყვალა წე-

რილის ავტორს საპირისპირო — თუ პედაგოგი ნამდვილი პედაგოგია, მან უნდა აღძრას მოსწავლის სულში ნათელი, დაანახოს ავი, ასწავლოს კარგის ფასი, შესძინოს განაწესი უნარი და სამართლიანობის გრძნობა ლეშმევიდროს.

ცხოვრება — ამბობთ, — გათანაშემიო, ცხოვრება დიდი სკოლაა ადამიანისათვის, მაგრამ თქვენ გამოიჩინებთ ასაკს. მოზარდის ცხოვრება, სკოლა და სახლი, ეს ორი გარემო, რომელიც წამოძრავებს მის სიავარტეს, მის მომავალს, მის მოქალაქეობრივ მრწამსს. და თუ ჩვენს ირვეულ სიყვარულთან ერთად მანკიერებაც არსებობს, სწორედ სკოლამ და სახლმა უნდა გაარკვიოს ახალაზრდა. ავისა და კარგის გარჩევის დიდი მნიშვნელობა აქვს და სკოლასაც და ოჯახსაც მათი აღზრდილების სიყარვის შემთხვევაში სწორედ ამისთვის აქვებენ.

თქვენ ვუღივსებთ ლაპარაკობთ აღამაგნებზე, რომლებიც შეუძლიათ თვლი დატეკონ მანკიერებაზე. ერთ-ერთ მაგალითად ავტობუსში მომხდარი ამბავიც მოგაქვთ: ავტობუსში ერთი მეორეს ზიბიან რაღაცას აცხლის. თან დასძენთ: გუდავო... ღმამა სხეები, ვლუშგარ მეცო. ეს თურმე ცხოვრებას უსწავლება — თუ სხეები ზედად არაა, მე რატომ უნდა ამოვიღო ხმაო და თქვენი აზრის დასაღმარებლად მრავალი არგუმენტი მოგაქვთ.

რალად გტყობთ სხეებზე გული, თუ თქვენც ისეთივე ხართ, როგორც დანარჩენები, თუ, რასაც დანარჩენები აკეთებენ, იმასვე აკეთებთ თქვენც. რალა სხეებისგან იხოვით, მაგალითი მანკიერეთ, თქვენ აიკვეთთ იმ „დანარჩენებს“, როგორ უნდა იქონილეს ნამდვილი აღმამიან (ეგების ისინი თქვენსათი ფიქრობენ), იქნებ სხეებისც გაღასლით თქვენი სიყვით, იქნებ ისყვით თქვენგან „გამოქომაგება“, თაღადება, ეკოლომობილება. თორემ ყველამ თუ თქვენსათი იფიქრა, რალა მანდამიანეც მეო, ჰქმე წინ ვერ წავა.

კიდევ მრავალი წერილი და გულწრფელი გამოხმარება მოუვია რედაქციას: გოგონადან ლეან ნინოშვილისა, კასიდან კიტალი შარქაძისა, ბათუმიდან რუსულან პაჭარაიას, ქუთაისიდან მეგე დვალაშვილისა, მაგრამ, ეფიქრობთ, მათზე ცალკე პასუხის გაცემა სპირობა აღარ არის. მხოლოდ ერთი საერთო სათქმელი გვაქვს ყველას მიმართ: აღამიანი ბედნიერი მამონ არის, როცა ლამაზი სულიერი ცხოვრებით ცხოვრობს. ცხოვრება კი ჩვენ უნდა შევექმნათ საკუთარ თავსაც და ჩვენ გვერღში მოვთვალო — ჩვენი უბრალო აღამიანური დიფერენცია ჩვენებით: კაცობიუყარებოთი, სამართლიანობითა და გულთილობით. ისე რატომ, ცხადია ისინი, ვისც ფიქრობენ, სხვისი გამოქმავებით არაფერი დაეყარათ, ზიანი არ მიუყვანოთ საკუთარ თავსო. სიამაცე დიდი განძია და მხოლოდ ძლიერი, ჰკიანი აღამი-

მოულოდნელად გარდაიცვალა ღამარა რუსთაველი — ავტორი საინტერესო სახავეშო ლექსებისა, რომლებიც ამ ბოლო დროს გამოჩნდა ქართულ პრესაში. ღამარა რუსთაველი უფრონად „საქართველოს ქალის“ ხშირი სტუმარიც იყო. ვებუდვთ მის ბოლოდროინდელ რამდენიმე სახავეშო ლექსს.

პასტარ უაყანეში

აღსო, მაღბო, აღსო, მაღბო, დლოდ დაქრეს, განი, ხაღბო, ღონე სინევეთ, მოდით აწლო. კვანდი ღთა, კვანდი ვაზო. დაღმადნენ, გადაღმადნენ, ალთა, ბალთა, ალთა, ბალთა, არჩევანი, არადანი, ფალავანობა გაიმართა.

მოპარეშ, მოპარეშო გვირილავს

მინდორ-მინდორ, სერი, სერა, მოვარეშ, მოვარეშე გვირილავს. მზე თაქარა, სფეროფანა სხივებს ჩამოვირეგებებს. კვირბებს ძალა ეძაღებთ, მწვანე თვალბის ახეღენ, თამაშა ღდას და ამ ყვავილებს არქმევს ღამაზ სახელებს.

ანის წილგვედრია კაცი, რომელიც შენს თვალწინ დანაშაულს ჩაღის, მამაკი კი არის — თქვენ წინააღმდეგობას ამ ელის და იმტომაც არის არჩენიან. თუ აღამიანს იმდენი პირდაპირობა ენებათ არა მარტო თავისთვის აღმუთოდეს, არამედ გამოხატოს კიდეც ის აღმუთოდება, ვერავინ გმგებდეს ღმკრე ცუდგანობას. ესეც რომ არ იყოს, შენს აღამიანურ გრძნობებს რომ დათრგუნავ, ღამაზდნენ ამ თავს მოიკატუნებს, ეს უფრო დიდ ზიანს მიყვანებს შენს სულს, რწმენას — საფუძვლეს შენი ცხოვრების.

საქი პასუხი პრეზიდენტს პუბლიკაციის თუ პრეზიდენტის კანკა მეკანსეზი:

ირაკლი შალავე.

საქართველოს სსრ მინისტრთა
კაბინეტის წევრ-პრეზიდენტი,
მედიკოსი მინისტრის ადგილი.

აუცილებელი და მერე როგორ!
დღის რამდენიმე საათში ბავშვი
სათვის. 5-6 თვეზე ბავშვი უნდა იღებდეს
მხოლოდ დედის რძეს, ხოლო უნდა თვლიდეს
ერთ წლამდე მასთან ერთად დამატებით საკ-
ვებსაც.

რა უპირატესობა აქვს ქალის რძეს ძრო-
ხის, ან სხვა ცხოველის რძესთან შედარე-
ბით?

უპირველეს ყოვლისა, ქალის რძის შე-
მაღლებლობა (ცილები, ცხიმები, ნახშირწყლო-
ბი) იგივეა როგორც ბავშვის ორგანიზმში შე-
მაღალი ნივთიერებანი, ამიტომ მათი შეთე-
ლება ზღბა აღივსება და ბავშვის განვითარ-
ება მიმდინარეობს ნორმალურად.

ძროხის რძის ცილა კი ბავშვისათვის უცხო
ნივთიერებაა. მის გაღმუშავებას ესაჭიროებ-
და კუჭ-ნაწლავის ძლიერი დაზარალება;
გარდა ამისა, სისხლში მოხვედრილი ეს ცი-
ლები ბავშვს განაწილებს ალერგიული მდგო-
მარეობისადმი.

ძროხის რძის ცხიმში შეიცავს ბევრ მჭკო-
ლავ მკვებებს, რომლებიც იწვევენ კუჭ-ნაწლავ-
ის გაღმუშავებას და ხშირ აწვლილობას.

როდესაც ბავშვი იღებს ქალის რძეს, მას-
ში შემაღალი რძის შეჭარი თრგუნავს დაავა-
დების გამოწვევები მიკრობების ცხოველყო-
ველობას, რითაც ბავშვს იცავს აგრეთვე
კუჭ-ნაწლავის მთელი რიგი ინფექციური
დაავადებებისაგან. ეს თვისება ძროხის რძის
შეჭარს არ გააჩნია.

ქალის რძეში დიდი რაოდენობით არის
დამცველობითი, ე. წ. იმუნური ნივთიერე-
ბანი. ამიტომ თუ ბავშვი დღის რძეზეა, მას
ერთ წლამდე იშვიათად ემართება: წითლე-
ბა, ყვიანახველა და სხვა მწვავე ინ-
ფექციები, რომელიც ხშირად საბედისწერო-
ნად არაონ ბავშვთა ასაკში.

ბუნებრივი ანუ ძუძუთი კვების დროს
ბავშვი იღებს სტერილურ და მისთვის შესა-
ფერის ტემპერატურის საკვებს, რისი უზ-
რუნველყოფაც ხელოვნური კვების დროს
თითქმის შეუძლებელია.

ძუძუთი კვების დროს ბავშვს უვითარდ-
ება ხახის კუნთები, ძილი მშვიდი და ღრმა
აქვს.

დადგენილია, რომ ხელოვნური კვების
დროს გაცილებით უფრო ხშირია რაქიტი

მომხმე ფორმები, სიმსუქნე, ექსტრაქტორი
ლითეზი, და სხვადასხვა ალერგიული მდგო-
მარეობანი.

ხელოვნური კვების დროს გაცილებით მძი-
მედ მიმდინარეობს მთელი რიგი დაავადე-
ბანი.

ძუძუთი კვება დაღებით გაღენას აბ-
დენს თვითონ ქალის ფსიქიკურ და ფიზიკურ
მდგომარეობაზეც. ჩერ კიდევ 50 წლის წა-
ნათ თქვა ერთმა დიდმა ფრანგმა პედიატ-
რმა, რომ მსოფლიოში უღამაზესი პართე-
ლი ქალები თავის შვილებს საუფარო რძი-
კვებავენ და ამის გამო დიდხანს ინარჩუნე-
ბენ როგორც ფიზიკურ სილამაზეს, ისე —
ახალგაზრდობას.

მიკიან მასიანოვილი.

ფსიქიატრიის ინსტიტუტის ბავშვთა
განყოფილების ხელმძღვანელი, თხი-
ლისის მთავარი ფსიქიატრი, მედიკოსი
მინისტრის ადგილი.

ორი აზრი ამ საკითხზე არ არსებობს.

ორსული ქალი სიზარულთი და სიმშვიდით
უნდა ელოდებოდეს ბავშვის დაბადებას, მის
პირველ კივლს, ძუძუს მიცემას, ძუძუს წო-
ვის პერიოდში მყარდება ძირითადი ფიზი-
კური და, რაც მთავარია, სულიერი კავში-
რი დედასა და შვილს შორის.

ძუძუს წოვის დროს დღის რძით ბავშ-
ვი იღებს არა მარტო მისთვის საჭირო საზ-
რდოს, არა მარტო ორგანიზმის კეთილდღე-
ობისათვის და დაცვისათვის აუცილებელი
იმუნო-ბიოლოგიურ საშუალებებს, არამედ
დღის რძესთან ერთად ბავშვი იღებს დე-
ლის ალერსს, ზრუნვას.

ძუძუს წოვება მარტო კვების პროცესი
არაა, არც დროს დედა აკვირდება თავის
პირველ, ჭეშაღბს მის რაქიტივს, ეჩვეა
წილის სურვილების, მოთხოვნების გან-
მარტობას.

ცნობილი ბოლონელი პედაგოგი და ექიმი
იანუე კორაიკი წერდა: „ძუძუ ეს ღრუბლი
თეთრი, ჭეშაღ, გემო, სურნელუბა, სითბო,
სიკეთი, მთელი ძუძუს პირს უშვებს და
უფრებებს, აკვირდება იმ რაღაცას, ძუძუს
შეზღმდნარ მის მოზანს და საიდანაც იღერება
ხმები და თბილი სუნთქვა უფრავს“.

ღღეს ტეხს არ იწვევს იმის მტკიცე-
ბა, რომ ჩვილი ბავშვის ღმირი, როგორც მარ-
ცკალი სივარტელისა, დაღებით და სასი-
მომერ განცდის გამოვლენება და ისახება
ბავშვის თვითცნობიერების განვითარე-
ბამდე.

აქადმივს ა. ზურაბაშვილის შეხედუ-
ბით, ჩვილი ბავშვის პირველი გაღმება ფე-
ლისადმი უცეა ბავშვის პირველადი განყო-
ბის პროტოტიპი.

ყველადავის ცნობილია დღის რძის
გაწმარბის შემთხვევები ფსიქიკური ტრავმის
ან მძიმე უარყოფითი განცდის შედეგად.
ასეთ პირობებში რძის გამოება წარმოად-
გენს ორგანიზმის ფიზიოლოგიურ პროცე-
სებზე ფსიქიკის ზემოქმედების თვალსაჩინო
მაგალიტს. დღის ნეკროზული აწილობას

გეგმა-პროექტი

გამართალთა განმარტება უკრაინაში

შედეგად განმარტებული რძის გამოცხადება ერთად გარკვეულად ერთდროულად დღეობის საინტერესო განცდა, ქვეითდება დღეობისათვის დამახასიათებელი ფსიქო-ფიზიკური საწყისა. ასეთ შემთხვევაში დღის ნერვული წონასწორობის დარღვევა, ნერვული დამახასიათებელი მოქმედება დღის დამოკიდებულებაზე ბავშვთან, და აქედან გამომდინარე — მოქმედებს ბავშვის განვითარებაზე, ბავშვის პიროვნების ჩამოყალიბებაზე.

განსაკუთრებული გაყვების ღირსია ის დღეა, რომელიც ძუძუზეა ამოტრიალს და რძეს ხელფენურად იმზობის, კარგად აღნაგობის შენარჩუნებისათვის. რძის ხელფენური გამოცხადება დღის ნერვულია, რადგან ასეთი დღეობისაგან გარკვეული ეფერაღებზე დღის იმ ადრის, იმ ზრუნვის, სიბოძის, რასაც სა-ფუძვლად ეყრება ძუძუს წლის პერიოდში, აღნიშნულ შემთხვევაში აღს მტარდება ის აუცილებელი პირველწყვეტილი ფსიქო-ლიგურული (არა მარტო ფიზიკოლიგური) ერთფიგურაგური დღეობა და შვილს შო-რის, რაც გარკვეულად მოქმედებს ბავშვის პიროვნების ჩამოყალიბებაზე.

ზემოთხსენიებული დავიკრება, რასაც ერთდროულად, არ გზება იმ დღეებს, რომლებიც სინატრული ელფენობის ბავშვის დღეობაზე, შეგნებულად აქვს დღეობის სოციალურ-ფსიქოლიგური აღნიშნულება, მტარა რა-ნიც ავადმყოფობის გამო ურეზბათ რძე და მოკლებული არაიხ საფუძვლის ბავშვი გა-ზარდონ ძუძუთი, თავისი რძით.

არ არის შემთხვევითი, როცა ბავშვთან ფსიქონერვოლოგი ბავშვის ფსიქიკურ სფეროდან გადის სოციალურ შემთხვევის ღირს დღეობა აუცილებლად ეკითხება — აწოდება თუ არა ბავშვს ძუძუს. ასეთი კითხვა ეყვა-რება დავიკრებას, რომლის მიხედვით, სხვა თანამარ პირობებში, ბავშვის პიროვნების ჩამოყალიბების ზოგადი დარღვევა, ხა-სიათის გარკვევითი ანომალიის გამოვლენე-ბანი არაფერიათად გვხვდება ისეთ ბავშვებში, რომლებშიც არ არიან გაზრდილი ძუ-ძუთი.

საბოლოოდ ხაზი უნდა გაესაზღვროს, რომ დღეობის რძეს ფიზიკურ და ფიზიკოლიგურ დანიშნულებასთან ერთად ენიჭება უდიდესი სოციალურ-ფსიქოლიგური და ფსიქო-ლოგური მნიშვნელობა.

უკრაინა ჩარკივინი, მდირობის მდირობათა დამოკიდობა, პიროვნობის.

ორსულობა, შრომობარობა და მეძუძურობა აუცილებელი ფიზიკოლოგიური მოვლენებია, რომლებიც ფიზიკურად და მორალურად ე-ლდე უფრო აწვდენიერებენ და აშვენიენენ ძალს, კიდევ უფრო აღამაზებენ და სრულ-ყოფილს ქმნიან მას.

პირველადვე ცნობილია, რომ ნორმალურ ლაქტაციის (რძის გამოყოფა) და ძუ-ძუს წიწვების, რომელიც ლიგინობის პირ-ველი დღეობები იწყება, ნაშრომობარევი სა-შვილოსნო უნდა იყოს და დროულადვე უზრუნველა ნორმალურ მდგომარეობის.

ლაქტაციის დარღვევა და ძუძუს არ წოვე-ბამ შეიძლება გამოიწვიოს გართულებები — საშვილოსნოს შეუფერხებლობა, ანთებითი პროცესები, სისხლის დენა და სხვა. ყო-ველივე ეს რეზულტატურულად მიმდინარეობს და წაშენიან ადგილი, როგორც ჩანს, პირმი-ნებს ეკუთვნის.

ლაქტაციის დარღვევა — როცა ქალი ძა-ლიან დრე იცოლება ბავშვს ძუძუდან, ის, საერთოდ, სულ არ აძლევს ბავშვს ძუძუს, ქალის განმარტებული მაშინვე არ მოქმე-დებს, მაშინვე გაივლის დრო და შეიძლება საავალი შედეგმა იჩინოს თავი.

ჩვენ შევიწყალეთ მეძუძურობის გავლე-ნა საშვილოსნო და საყვერცხვების კიბის აღმოცენებაზე და გამოირკვა, რომ ჯანმრ-თელ ქალებს გაიცემა ხანგრძლივად (ერთ წელზე მეტხანს) უწოდებითი ძუძუ, ვიდრე საშვილოსნო და საყვერცხვების შო-ბითი დავადებულ ქალებს. კიბოანობა შო-რის გაიცემაზე ხშირად გვხვდებოდნენ ქა-ლები, რომელთაც ძუძუ სრულებით არ უწოდებთ, ანდა შეწყვეტილად ან ხანმო-კლად აწოდებდნენ.

შეგვიჩინა მოანგებება ძუძუს კიბის გან-ვითარებაზე და ის სწოთ ხშირად ავადდებიან ქალები, რომელთაც საერთოდ არ უშრომბა-რიათ ან ძუძუ ხანმოკლად ან სრულებით არ უწოდებთ.

ლაქტაციის და ძუძუს წოვევის როლი საშვილოსნოს კიბის განვითარებაში რომ უფრო ნათლად წარმოგვედგინა, ჩვენ ეკ-პერიმენტებსაც მივმართეთ.

კითხვავებს ხელოვნურად ევეითარებდათ საშვილოსნოს კიბის. ცხოველების ერთ ჯგუფში გენერაციული პროცესები (ორსუ-ლობა, შრომობარობა, ძუძუს წიწვები) ნორმა-ლურად მიმდინარეობდა. მეორე ჯგუფში კი ნაშრომობარევი კითხვავებს უზალე ვართმე-ლით წრუწუნებს და ამით არ ვაძლევით ნორმალური ლაქტაციის და ძუძუს წიწვების საშუალებას.

დაკვირვებამ გვიჩვენა, რომ საშვილოსნოს კიბო უფრო ხშირად იმ ვითარებებში ვი-თარდება, რომლებსაც დარღვეული ჰქონ-დათ ძუძუს წიწვები.

უნდა ვიფიქროთ, რომ ლაქტაციური ფუნქციის დარღვევა, საშვილოსნოს ეუფან-კითარების შეფერხება და ამის შედეგად გამოწვეული პიროვნობის წონასწორობის დარღვევა ხელს უწყობს ავთვისებიანი სო-სიოლოზის აღმოცენებას.

საშვილოსნოს, საყვერცხვების და ძუძუს კიბის თავიდან აცილების ერთ-ერთი ეფე-რი საშუალებაა ძუძუს რიგობითი და შეუ-ფერხებელი წოვევა არა ნაყლზე ერთი წლის განმავლობაში.

ლაქტაციის დარღვევის ერთ-ერთი მიჩი-თადი მიზეზია ორსულობის პერიოდში ძუ-ძუს მოვლენადგება და მისი ეკრტების და-ხუთება, რის გამოც ხშირად ძუძუს ანთებე-ბი ვითარდება.

ძუძუს მომადგება ქალმა ორსულობის პირველი დღეებიდანვე უნდა დაიწყოს, რო-გორც ამას ქალთა ემსლუბატიაში ასწავ-ლიან.

ინდილუ მათემატიკის ქალს — საყუ-ნალა დღეის ინიკითა. ნიჭი აქვს, იგი ევიზირება თანამედროვე გამოთვლად მან-ქანებს და ინაგერების კიდეს. საკმაოდ რთულ გამოთვლებს საყუნა-ლად დღეი გამოთვლად მანქანაზე სწრა-ფად ასრულებს. ეს ინდილუ ქალი მიელ მსოფლიოში მათემატიკურ ფერმოდება ცნობილი.

5 წლის იყო საყუნალა დღეი, კითხვა რომ სწავლავ. ერთხელ დიდებობას შინ სახლდელად წიგნები მოიგანა, რათა და-შე-ვებული შეცდომა აღმოჩენის, პატარა სა-ყუნალა დღეისა უზღუდულად ეჯდა და ანგა-რიში თვალს ადევნებდა. უფერად გოგონამ შეცდომა აღმოჩინა და დღეის სწორი ცფერი უთხრა; დღეის დანახრებთი საყუ-ნალას სკოლა დაამთავრა და სწავლა მა-დრის უნივერსიტეტში განაგრძო.

ინდილუთი ხანგება და გამოთვლით ცენ-ტრებში, სადაც გამოთვლული მანქანები არც ისე ხშირად იმხარება, საყუნალის ბადალი არა უკავს.

პირველი სოპრანი

დაახლოებით 1840 წელს უჩვეულო პო-პულარობა მოიპოვა ერთმა მანხინმა მექ-სიკელმა ქალმა, ვინმე ჯულია პასტარინი. ეს ქალი უახლოდ იყო სასოცარი ქმნი-ლება — სინახინი; მამულის სანა, დიდი ყურბით, ხშირად შავი თმით დარჩული ღამი. იგი ადამიანმა ერთმა ამერიკელმა, გვარად ლენდმა, ლენტი დიდხანს დაგა-რება ამ ქალს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში და ხალხის გასართობად გამო-ჰყავდა მანხინობისა და ცირკების. შეგ-ნად ამერიკელმა ქალი ცოლად შეირთო, რითაც იგი თავის საყურბილად აქცია. დღე-გმა დიდძალი თანხა მოიარგო. გასული საუკუნის 50-იან წლებში ასეთი სინახინ-ჯის ყოლა ცირკ გოზანა ითვლებოდა.

1860 წელს ჯულია მსოფლიოსა გადა-ჰყვა; ეს მოხდა რუსეთში, დიდი გურნის ჩადარებისას. ლენდმა ჯულია და მისი მეყვარი შვილი დააბალახა და რაღვე-ნიმე წელს განმავლობაში უჩვენებდა ხალხს მისივე ევიზირას. მაღლ შევივის მთავრობამ ეს „სინახინი“ აკრილა, რის შემდეგ მისი ასეადა-დასავალი აღარცნო იცოდა.

მხოლოდ აზლანამ სკანდინავიის უდიდეს გაზუთში „დღეის ნიკეიტრში“ გამოქვეყ-ნა და განცხადება: ვინც შუშის აღმოჩენის უდიდეს განმარტულის მიიღებს, განცხა-დების ხელს აწერდა რომელიღაც ამერი-კელი კოლექციონერი. შუშის მართლაც აღმოჩენის მისი აზლანდელი მფლობელი განცხადებ ვიდევ ფერებში, გვიდად უდიდეს. ლენდმა თავისი „ღამი“ 80 ათას დოლა-რად შეაფასა.

რის პირიგონება

მგზად ორიგინალური კონკრისი ჩაგარ-ბა ბუფონს-არისში. რამდენიმე კაცი ევი-ზირებდა ერთმანეთს ცხარე საშელების განაში. გაიმარჯვა მექსიკელმა ეფეროდო ჩარიჩმან, რომელმაც „შედილ შევება“ „ეშმაკის ფოლა“. ფიურის სან წყარს, რომ-ლებსაც უნდა გაესინებათ კერძის სიგება-რი, კონკრისის შემდეგ აღმოჩენილ სას-წრაფო სამედიცინო დანახრებში.

თარგმანი პოლონურად

გულაში

„ნეტავ ვინ ააგო,
რა ნიჭმა ააგო...“

ქუთაისიდან 11 კილომეტრის დაშორებით, მისგან ჩრდილო-დასავლეთით, მდებარეობს გელათის ცნობილი სამონასტრო ანსამბლი. ძველი მშენებელი ადგილზე აგებული და კარგად მოჩანს ქალაქიდან. აწყალ-წითელას აღმოსავლეთი, — წერს ვახუშტი, — გორის კალთას, არს ეკლესია ყოვლად წმინდის ღვთისმშობლისა, დიდ-შვენიერი, დიდნაგები და ქმნული შიგნით სოფისი კენჭითა, გუნდათიანი, გვირგვინ-შენიერის ადგილსა, აღაშენა აღმაშენებელმა დავით მეფემან და უწოდა სასუფეხის გენათი, და აწ უწოდებენ გელათს“.

გელათის მონასტრის მშენებლობა დავით აღმაშენებელმა 1106 წელს დაიწყო. მისი სიკვდილის შემდეგ მონასტრის მშენებლობა დაასრულა დავითის შვილმა — დემეტრემ (1125-1156). გელათში თავიდანვე იყო დაარსებული აკადემია. ამ აკადემიას უკვე მეფე დავით აღმაშენებლის დროსვე იმდენად მოუხვედია სახელი, რომ მას „გეოგრაფიკი“ და „გეოგრაფიკი იერუსალიმის“ უწოდებდნენ. XII საუკუნის დამდეგს დავით აღმაშენებელმა

გელათის აკადემიაში მოიწვია ცნობილი ქართველი ფილოსოფოსი იოანე პეტრიწი, რომელიც იმხანად ბულგარეთში ქართველი პეტრიწონის მონასტრის სემინარიის რექტორი იყო. გელათის აკადემიაში იოანეს მოღვაწეობას ფართო გასაქანი მიეცა. ამ მანქართულად თარგმნა არისტოტელე და შექმნა ქართული ფილოსოფიური ტერმინოლოგია. ეს საქმიანობა გელათში შემდეგაც გრძელდებოდა. XVII საუკუნის ცნობით, გელათს ძალზე მდიდარი ბიბლიოთეკა ჰქონია, სადაც მრავალი საეკლესიო და საისტორიო შინაარსის წიგნები ყოფილა დაცული.

გელათის აკადემიის მნიშვნელობა არ განისაზღვრება მხოლოდ ეროვნული ფარგლებით, მას ერთ-ერთი საბატიო ადგილი ექონია იმდროინდელ აღმოსავლეთში.

გელათის მონასტრის ორგანიზაცია, არქიტექტურულ ნაგებობათა გეგმარება და მშენებლობა თავიდანვე ეპოქის ფართო შესაძლებლობათა შესაბამისად იყო გააზრებული და განხორციელებული. ეს ის პერიოდი იყო, როდესაც ფეოდალურმა საქართველომ უმაღლეს პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ძლიერებას მიაღწია.

სამონასტრო ანსამბლი მაღალი გალავნით შემოზღუდულ გეგმაში განთავსებული. მთავარი შესასვლელი სამხრეთიდან იყო. აქვე შესასვლელში, დაკრძალულია დავით აღმაშენებელი. საფლავის ქვაზე ებიძგება: „ესე არს განსასუენებელი ჩემი უცუნიითი უცუნი. სამეფ (ესე მონასეს). აჟა დავემყიდრო მე“. მონასტერში შემსველმა უსათუფლ ამ ქვაზე უნდა გადაიაროს, ასეთი ყოფილა, თურმე, დავით აღმაშენებლის სურვილი. აქვე ჰყალიბდა დემეტრეს მიერ განიჭიდან წამოღებული რკინის კარები, რომელზეც შემორჩენილია განძის დალაშქრისა და ამ კარის წამოღების მაუწყებელი ქართული წარწერა.

მონასტრის ეზოში, შუა ადგილზე, აღმართულია ჭვარცხმათოვანი ტიპის ღვთისმშობლის დიდი ტაძარი, ანსამბლის დომინანტი, რომლის ირგვლივ განლაგებულია უფრო მცირე ზომის საეკლესიო და საცხოვრებელ-სამეურნეო ხასიათის ნაგებობები. ღვთისმშობლის ტაძარი გრანდიოზული და დიდებულ ნაგებობაა, აღმოსავლეთით გამოწეული სამაფსოდი, საფუძვრებზე განთავსებული სახურავებითა და გუმბათით. გარედან საბა, თითქმის ორნამენტული მორთულობის გარეშე დატოვებული ფასადები. მოკლებულია ამ დეკორატიულ სემილირეს, რომელიც XI-XIII საუკუნეების ქართული ძეგლებისათვის იყო დამახასიათებელი, მაგრამ ეს ზეგარეული აქლიერებს მონუმენტურობის შთაბეჭდილებას. სხვადასხვა ზომის დეკორატიული თაღების სისტემა, კარსარკმელთა გაფორმებისთან ერთად, ქმნის მოძრაობით აღსავსე ერთიან სურათს.

XIII საუკუნის შუა წლებში მონასტრის შემოღობვა გეოგრაფიკის კოხტავუშბათიანი ტაძრით, რომელსაც ბევრი რამ აქვს საერთო მთავარ ტაძართან: სამი გამოწეული ფსიდი აღმოსავლეთით, დეკორატიული თაღი და ფსიდა და გუმბათზე, შეზღუდული ორნამენტი.

გეგმა დოკუმენტი სახელმწიფო

რომში პარტიის მიერ
სახელმწიფო

ახალ ბაქოს, სეროვოს, თეთრი ან
ნავი მოყვითალო ფერი აქვს, საამო მომავალი
სუნი და გემო. კარგი ბაქო არც ძალზე
მშრალი და კურყუშალოა და არც ძალიან
სველი. უზარისხო ბაქო კი ღორწიანია,
ოხის სუნი დაკარგვს და არასაინაოვნო გე-
მო აქვს.

კარგი ხარისხის არაუნი სქელია, ერთგვა-
როვანი, თეთრი ან მოყვითალო ფერისა. გე-
მო მომავალი აქვს. არაუნი გაყინვა არ შე-
იძლება, ის გემოს დაკარგავს, შრატე შე-
მოყვითალო, დაკურყუშალოდება.

როგორ გავიგოთ, ახალია თუ ძველი არა-
უნი? დაძველებული არაუნი ყოველთვის
მოშრიალი გემო, მძაღლ სუნი და ძირში ნა-
ღვლი აქვს.

ახალი კარკაში თეთრი ან მოყვითალო ფე-
რისა, აქვს ნაღვლის სასიამოვნო სუნი.
ძველ კარკაში სიმწარე დაკარგვს და სუნიც
უსიამოვნო აქვს.

სხვადასხვა
მცირე გრამირიფიკაციის მთავარი მტე-
რია. სანამ ფორფიფიკაციის დასაყრდელ რადიო-
ფიკაცი დადებო, რიბლი ჩვენი გაწინდელი.
იცავდით, ფორფიკაციის შედაპირს არ შეეხოთ.
ფორფიკაციის დროს მომავალი მომად და ნაირ-
ზე და შეუცვალეთ, სადაც წარწერა აქვს და-
წერებულად.

რეზინის ხელთათმენები დიდხანს გაგიძ-
ლებო, თუ ნაკვეთი შიგ ცოცხა ტალღს ჩაე-
რით. ასე შეუშაობთ უფრო სასიამოვნოა —
ხელდები აღარ გავიწყდითადა.

თუ ნივთიანება ბუნება ან კეთილი არ უთო-
ვდება, გარეგნობის შემდეგ შეუშვით
წყლის ნაკადს და ქსოვილი გასწორდება.

უთოს ძირზე მიკრული სახამებლის ნაწი-
ლაკები ადვილად შორდება ჩვერთა და წმინ-
და მარილი.

ტული მორთულობა, მსგავსი საშენი მასალა
და წყობის ხასიათი. საკმაოდ გვიან ტაძრის
დასავლეთით გრძელი სათავის მიწაზე.

XIII-XIV ს. ს. მიწაზე მთავარი ტაძრისა
და ადამიანის ღერძზე ააგეს წმ. ნიკოლოზის
ორსართულიანი ეკლესია. იგი თავისი არქი-
ტექტურული ფორმებით განსაკუთრდება არა-
ტაძრისაგან, მაგრამ კარგად ეთანხმება სამო-
ნასტროს ანსამბლს.

XIII საუკუნის მეორე ნახევარში მთავარ
ტაძართან ახლოს მდებარე წყაროს დააშენეს
სამრეკლო. გალავნის გაყვლებით განთავსე-
ბულია ნაგებობები: მოძღვართ-მოძღვრის
სახლი, ბერების სცხოვრებელი სენაკები, სა-
ტრაპეზო და სხვა.

გელათის მშენებლობა ძირითადად XII-
XIII ს. ს. და XIV ს. დასაწყისში მომდინარე-
ობდა. შემდეგ, თითქმის XVI საუკუნემდე,
მონასტრის ზრდა-განვითარება შედგებოდა.
საფუძვლები, რომ სწორად, თუ პერიოდში
დაღებულ თავდაპირველ მოხატულობა და
სხვა მხატვრული ღირებულების ძეგლები
ნოვითი.

XVI ს. დასაწყისიდან XVIII ს. ჩათვლით
მომდინარეობდა გელათის აღდგენა. მთავარი
ტაძრისა და წმ. გიორგის ეკლესიის მოხატუ-
ლობის დიდი ნაწილი XVI-XVIII სს. ეკუთვნის.
მთავარ ტაძარში ჩრდილოეთ კედელზე
მოთავსებულია დიდი ამოშენებისა და სა-
გარო პირთა პორტრეტები მოხატულობა XIV
საუკუნეში. დასავლეთ სათავსოში შემორჩე-
ნილია თავდაპირველი მხატვრობის ფრაგმენ-
ტები.

გეგმა

გეგმის სახელის ნაწილები ფოტოალბომ-
ის ხანის საგარეო არქიტექტურის ფოტო სანი-
ტერსო ქველია. იგი ქუთაისიდან 7 კილო-
მეტრის დაშორებით, ჩირიანის ნაპირს მდებ-
არებო. გეგმის სახელის შესახებ შედე-
გის ცნობებს XII საუკუნის ისტორიკოსებ-
თან ვხვდებით. მემატიანეთა ცნობით, გეგუ-
თი მეფეთა ტახტის ციხე-დარბაზი იყო,
ზამთრის სადგომი, სადაც უცხოელები დგო-
ბით ამოშენებულს, გიორგი III-ს და თამარ
მეფეს.

მოხუცდავდ იმისა, რომ სასახლემ ჩვენამ-
დე ნაგებობების სახით მოაღწია, 1953-55
წლებში გეგუთში ჩატარებულმა მეცნიერულ-
მა გამოკვლევებმა და გამოგება-კონსერვა-
ციული სამუშაოების შესრულებამ შესაძლე-
ბელი გახადა ძეგლის თავდაპირველი არქი-
ტექტურული ფორმების აღდგენა.

აღდგენილია, რომ თავდაპირველად გეგუ-
თი უფრო მარტივი გეგმის ოთხი ბუბრით.
(VIII-IX ს. ს.) რომელსაც „სანადირო
სახლს“ უწოდებდნენ. შემდგომში ააგეს ორ-
იარუსიანი ციხე-დარბაზი. ქვედა იარუსი მა-

ტები, ხოლო სამხრეთ მინაშენში გვხვდება
XIII და XIV სს. მხატვრობა. ბაძრის საყურ-
თხვევლა შემოგვიანა XII ს. იშვიათი ძეგლი
— ლეონტიძის გამოსახულებანი მოზაიკა,
რომელიც შესრულებულია დიდი ამოშენებ-
ლის ანდერძით, მისი შეილის — დემეტრე მე-
ფის დაცვით, 1125—1130 წლებში. ამ მო-
ზაიკას თავისი მხატვრული ღირებულებით
განსაკუთრებული ადგილი უკავია იმ დროის
არა მხოლოდ ქართული, არამედ მსოფლიო
ხელოვნების ნიმუშთა შორის.

გელათში თავისი დიდი მნიშვნელობა, რო-
გორც სასულიერო და კულტურულმა ცენტრ-
მა, XVIII ს. დასასრულამდე შეინარჩუნა.
აქ დღემდე იყო განვითარებული მოქმედ-
ლობა და მინანქრების წარმოება. XII ს. გე-
ლათში იქნა მოქმედილი განთქმული „ხახუ-
ლის ლეონტიძის ხატის“ ბედი, ოქროზე
ნაჭერი „გელათის ლეონტიძის“, „აყუ-
რის ლეონტიძის“ და სხვა. მონასტრში
ინახებოდა აგრეთვე შესანიშნავი მინაჭრე-
ბით მორთული ხელნაწერები, ნაჭრები ქსოვი-
ლები და სხვა ძვირფასეულობა, რომლებიც
ამჟამად დაცულია მუზეუმებში.

გელათში XII-XIV ს. ს. შემწნა არქიტექ-
ტურის შესანიშნავი ძეგლები, უნიკალური
მოზაიკური მხატვრობა, ოქროშეკვდილობის შე-
უდარებელი ნიმუშები, ლიტერატურული,
ფილოსოფიური და საისტორიო მწერლობის
პირველხანისოვანი ნაწარმოებები. ამ თვალ-
საზრისით გელათის ისტორია ეპიკალური
მნიშვნელობისაა.

გეგმა

დალ ქვის ცოკოლზე იდგა. მეორე კი აფერია
ნაგებო, მეფეთა სადგომს წარმოადგენდა და
რამდენიმე ნაწილისაგან შედგებოდა. უმოაბ-
რესი იყო თოხნეკლიანი გუმბათით ღვარ-
გვინებულ დიდი სივრცის დარბაზი. მესა-
მე სამშენებლო პერიოდს (XII-XIII სს.)
მიეკუთვნება დასავლეთიდან მიშენებული
ორსართულიანი ნაგებობა და სასახლის ეკ-
ლესია.

გეგუთის სასახლის არქიტექტურა ნათლად
გვიჩვენებს როგორც მისი მშენებლის შემოქ-
მედობით ძიებებს, ისე ქართული ხელოვნ-
ობის ძველი ტრადიციების დროა ცოდნის.
გეგუთის სასახლე შეავსებდა პოულობის აღ-
მოსავლეთის ქვეყნების ადრეურობად
სახეობებზე ნაგებობასთან და ფრთხილად
ტერესო საივითებს ბაღებს შუასაუკუნეების
საქართველოსა და სხვა ქვეყნების კულტუ-
რულ ურთიერთობაზე.

6. ანდელშაიმი,

ქართული ხელოვნების ისტორიის ინს-
ტიტუტის მეცნიერთა მშრომელი.

საქართველო

საქართველო საზოგადოებრივი მედიის ეროვნული სისტემა

იმ დილითაც ჩვეულებრივად გაუდგა განსაზღვრისკენ. იმ პაგარა დაბნა-
ნელს, სადაც მივიდოდა, გზა საკმაოდ გრძე-
ლი იყო. მაგრამ ფეხები სიარულს აჩრია.
ოცდასამი წლისა იყო. სიციხეში იყო.
ხალისით სავსე. ორი შეიღობილი. ახ-
ლა... მისამდე ელოდებოდა. გერ არავის უმ-
ხელს აქ საიდუმლოს. მაგრამ, გულისკოე-
ზთან უკვე გრძნობს ახალი სიცოცხლის
ქრანადობა. ბედნიერია? რასაკვირველია,
ბედნიერია. ბედნიერია იმიტომ, რომ ასე
ახალგაზრდაა და ლამაზი. ბედნიერია იმი-
ტომ, რომ ახლახან დასურა საყვარელი
წიგნი. მერე აიღო საკუთარი შთაბეჭდილე-
ბების რეგული და ძველ შთაბეჭდილებებს
წაეკითხა წიგნზე, ახალიც მიუმატა. ეს
ჩვეულება სკოლიდან გამოჰყვა. წერდა ამ
შთაბეჭდილებებს თავისთვის და წარმოდ-
გენაც არ ჰქონდა, თუ ოდესმე ეს რევე-
ლი სხვას ჩაუვარდებოდა, სხვა წაიკი-
ნებოდა და სედინიდან დასხვავდა: „წაიკი-
ნეთ ვოლტერის ფილოსოფიური მითხ-
რობა „ზადიგ ანუ ბედისწერა“...
„წაიკიანეთ ანუ თვის ახალგაზრდა ვერ-
გერის ვენაბი“...
„დავითარე უოლტერ სკოლის რომანი
„აიგენი“...
„დავითარე სტენდალის „პარმის სა-
ვანი“...
„დავითარე შიშოვის წიგნი „უბრუმ
მდინარე“...
„წაიკიანეთ ელზა ბრიოლის რომანი
„ვარდები ნიოსად“...
„დავითარე ვიქტორ ჰიუგოს „საბრა-
ლონი“...
„დავითარე ნოდარ დუმბაძის „მე ვე-
დავ მზეს“...
„დავითარე გრიგოლ აბაშიძის წიგნი
„ლაშქარული“...
1967 წლის სექტემბრის მიწურული იდ-
გა... გაზაფხული გალან-გაბოლან საყვარ-
ელი ადგილი წაიღებოდა. იმ დილით
ვერცხლის ღრუბლები იანდებნენ პირს და
მზეს უფეროვებდნენ. ალბინი, რომელიც
ასე უფროს, დრუბლები, რომლებიც სა-
უფარს, და კიდევ — მინდერის ყვავილე-
ბი: ყვითლები, ღურჯები, წითლები, სის-
ნიდები... აკი უმღერა კიდევ თავისი სა-
და ლექსები...
და მოგვადები აქ წყნარად,
ასე გაქნოდა თავის დახვებზე,
თმა გამოცხად სასიოვრად
ყვავილები ერთი მუხა.
ლექსები? თავდავიწყებით უფარს. სხეი-
სი, თავისი. ხანდახან საკუთარი ლექსი
რაიონურ გაზეთის რედაქციაში მიჰყვას.
და ზაფხოს ლიტერატურულ გვერდში ად-
გილს უთმობენ მის გულწრფელ სტრიქო-
ნებს.
ლექსებს ბავშვობიდანვე წერს. თბილ-
ისი პიროვნება სასილეს ზაფხოს „გაზა-
ფხულობა“ რამდენჯერმე გამოჰყვანა მა-
ნის მისი ლექსი... „საშურის პირველი სა-
შუალო სკოლის მოსწავლე მერი ლომი-
ძე“ თვალს არ უშვარებდა. კიდევ და კი-
დედ ჩაიკითხა: მერი ლომიძე — გარკვევით
ეწერა.

პაგარა ქალაქს, ხაშურს, უყვარდა თა-
ვისი პოეტური ქალღმერთი. ზოგჯერ შე-
პირად ეუბნებოდნენ მისეულ სტრიქოებს:
ფართოდ გაგაღ ჩემი ფანჯარა,
ფართოდ შეგესენი გაზაფხულს კარი.
თიერი აპრილი უკვე დამდგალა,
მაზარებს წვიმაც, მზიანი დარჩი...
თოვლივ ახარებდა, განსაკუთრებით მას
შენდევ, თავის პირში... რომ დაანახა
პირველი ფიქრი. მერე თბილად ჩაყვას და
გარეთ გაიყვანა. წლები გაივლინენ. ბავშვს
კი მარად დაასომივდა. პირველად თოვლი
დგამდა დაანახა. მერე შინ ძალით შეი-
ყვანა და ლექსად უთხრა:
როგორ გაგინდია ფუნქულ ხელები,
ლოყები გაივრის, როგორც
ყვავილები...
გზა კი მიდის, მიდის ალბინი, გირი-
ვებით, ვერცხლის ღრუბლებით, ქალის
გულში კიდევ ხმანებს:
მიყვები მზავარი ქვიშაინ ბილქს,
და დილის სიო მეალერსება.
მივალ, ჩემივე ნაბიჯებს ვიცილი,
მინდა, რომ ვიქცე ლამაზ ლექსებად.
ჩაიხიოქები მდინარის პირას,
მერეზრულებს, ვერეზრულებს,
ალბინის ძირას, ჭადრების ძირას.
რჩებიან ჩემი ნაფხურები.
გზა კი ისევ მიდის მზავარებით დატვირ-
თული ატვირბებით, საბარგო მანქანე-
ბით...
და ტანკინარი ქალიც მიდის, მიჰყვას პა-
გარა, უპრეტენზიო ლექსები, წაყითხული
წიგნები, ოცნებები, მომავლის იმედები
და გულთან ჩაბუდებული ახალი სიცოცხ-
ლე. გზა წელნიელ მოკლებდა.
მოკლებდა მისთვის და ეს არ იცის უფ-
რობაში კავში — მძღოლმა, რომელიც სა-
შეს მძღოლია...
...რა მოხდა? ვინ დარღვია მომოსვლის
წესი? მძღოლმა თუ ქალმა? რამდენი სან-
ტიმეტრი? რა სიჩქარით? ვინმესთან?
მთერლმა? ახას შემდეგ იცვიდა. დაწე-
რილებით გამოიძიებენ. დაპიკინებენ. და-
ადგენენ. მოუხიან — ამაში ეჭვი არავის
შეპარია. შეიძლება, მძღოლი თავის მარ-
თილას შეეცადოს. შეიძლება, პირიქით,
— უხმოვ დაწვდეს განჩენის.
მაგრამ, სიცოცხლე, რომელსაც უყვარ-
და შევიდო, ლექსები, წიგნები, უყვარ-
და ოჯახი, პაგარა, ლამაზი ქალაქი და
სამშობლოს ეს „პარათაშვილის თვლები
ფირი“... ის სიცოცხლე შემთხვევითი წარ-
და, დღისით, მისით, ღარივით გაწერ
გზაზე.
და ზოგჯერ, როდესაც ხაშურში მოვ-
დებით, ქალაქში, სადაც წითელი აგურის
სახლებს ვაჩი ვხვდები, ფართოდ ამა აივ-
ნებზე ღურჯივ და ვარდისფერი დილის
ყვავილები იცინია, ვე უთვლილებად ვე-
ქრებ უნდო, პოეტურ ქალზე: მინდა გა-
განერი გრიალი მსბუროლი დიდი, სა-
ვირითი მანქანები და ვუყვირო, ვუსაყვე-
დურო.

თმა განა მხოლოდ სამაჟულია. ის კანს
სითბოს უნარბუნებს, იცავს შეხების და
დაზიანებისგან.
თმის ღერი მოთავსებულია თმის ბუდეში,
რომელიც კანში ღრმად არის ჩაფარო და
სისხლის კაპილარების უხვი ქსელით იკე-
ვება. თმის ბუდე დიდი რაოდენობით შეი-
ცავს ნერვულ ბოჭკოებს და თითოეული თმის
ბუდეში იხსნება ციხის ჭირკვლის სადი-
ნარი.
ადამიანს დღეღამეში, ჩვეულებრივ, 30-40
ღერი თმა სცივია და მის ადგილს ახალი
თმა ეზრდება. მაგრამ თმის კვების, სისხლს
მიმოქცევის და ცხიმის გამოყენების დარღვე-
ვის ან ნერვულ სისტემის ფუნქციის მოშ-
ლის შემთხვევაში, წყდება თმის ბოჭკოს
ნორმალური კვება და უზრუნველს გამარ-
ჯება, თმა თხლდება, წყდება და ცევა.
ზოგჯერ თმა ცხიმინობას კარგავს ან, პი-
რიქით, ზედმეტად ცხიმინი ხდება, ჩნდება
ქერტლი, იწყება კანის ქავილი და თმის ცე-
ვა. ამის მიზეზი მრავალფეროვან (ძირით
ინფექტური დაავადების თუ ოპერაციის გა-
დახმას, სისხლძარღვობა, ენდოკრინული და-
ავადებები, ნივთიერებათა ცვლის, შინა-
ვი სეკრეტისა და ნერვული სისტემის ფუნ-
ქციის მოშლა, გადღლა, არასრულწლოვანი
კვება — განსაკუთრებით, ან ზღა ჩვეულის
ეტიპობის ნაკლებობა. ამას ხელს უწყობს
თმის არასწორი მოვლა, აგრეთვე მზე-
სა ან სიცხეში დიდხანს უქუდიოდ ყოფნა,

თმის დაზიება, ანეჩა, პერმანენტული და ცხელი ღაბევა, ქიმიური საღებავების ხმარება და სხვა.

თმის ცვენა შეიძლება ორი სახის იყოს — დროებითი, რომელიც სხვადასხვა დაავადებების გამო ახალგაზრდა ასაკში ვითარდება და მყარი გამოვლილება, ასაკობრივი ცვლილებებით გამოწვეული, საშუალო და მოხუცებულობის ასაკში.

თმის ცვენა შეიძლება იყოს დიფუზური, თმის თანაბარი შეთხლეობით, რომელიც მეტწილად მზრალი ან ცხიმოვანი სეპორის შედეგად ვითარდება. ბუდობრივი — როდესაც მოულოდნელად თავზე ერთი ან სხვადასხვა ზომის პრილა, თვითი კერები ჩნდება, არსებობს აგრეთვე ტოტალური ალოპეცია ანუ თმის მთლიანი სწრაფი გაცევა. ბუდობრივი და ტოტალური ალოპეცია მეტწილად ნერვული და ენდოკრინული სისტემის მოშლის შედეგად ვითარდება.

ბოლო წლებში გაზარდა თმის ცვენა ახალგაზრდებში და მამაკაცების ნაღრევი გამელოტება, ამას, ძირითადად, მომწიფების ასაკში შინაგანი სეკრეციის ჯირკვლევში განვითარებული ცვლილებებით სწინა.

შეიძლება თუ არა თმის ცვენის შეჩერება? რასაკვირველია შეიძლება. თმის ცვენის შეჩერებისთანავე დაუყოვნებლივ უნდა მიმართოთ ექიმ დერმატოლოგს. ის დაადგენს თმის ცვენის მიზეზს და შესაფერის მკურნალობას დაგინიშნავს. დიდი მნიშვნელობა აქვს ექიმთან დროზე მისვლას, რადგან თმის გოლქვისა და ბუდის სრული განღვებისა და ჭყარი გამელოტების შემდეგ მისი აღდგენა მეტად ძნელია და თითქმის შეუძლებელიც. თმის ცვენის მკურნალობა მხოლოდ კომპლექსურად უნდა წარიმართოს როგორც სარეგულაციო, ისე საერთო გამაჯანსაღებელი საშუალებების ერთდროული დანიშვნით.

ამრიგად, საუფქველსმოყვებულ მიჯანჯანა ზოგიერთი „მკურნალის“ მტკიცება, თითქმის თმის ყოველგვარი ცვენის და მყარი გამელოტების შემთხვევაშიც კი შესაძლებელია თმის აღდგენა რაღაც „უნივერსალური“ ხსნარით.

ბოლო ხანებში გამელოტებას ქირურგიული მეთოდით ანუ თმის კანის გადანერგვით მკურნალობენ. სამწუხაროდ, ქირურგიული მეთოდი ჭრადილობით ეფუძნება მხოლოდ ნაწილობრივად და დროებით გვაძლევს, მაგრამ იმედია, რომ მედიცინა სულ ახლო მომავალში დაეფუძნება მექანიკურ ბის ისეთ მეთოდებს, რომ თუ ყველა მელოტის არა, უმეტეს ნაწილს მაინც უშველი. მანამდე კი უმჯობესია თმის თავიდანვე გაუფრთხილები და სწრაფად მოუვარი.

თუ კანი ნორმალურად ცხიმოვანი გაქვთ, თმა 8-10 დღეში ერთხელ დაიბანეთ, ცხიმოვანობისას კი — კვირაში ერთხელ. მზრალი კანის ბატარეა შეიძლება ორ კვირაში ერთხელ დაიბანოს, რადგან ზნობი ბანა თმის კიდევ უფრო აშრის, ქერტი მატულობს, კანი ღრუბანდება და თმის ცვენა ძლიერდება. ამიტომ თავის დაბანა ყოველდღე ან დღეგამოშვებით, როგორც ამის ზოგიერთი,

თითქმის ზედმეტი ცხიმის მოშორების მიზნით აკეთებს, სრულიად დაუშვებელია.

თავის დასაბანად კარგია ანადუღარი წყალი, აგრეთვე წვიმის წყალი და გამდნარი თევზი. ხისტი წყლის დარბილება ხელოვნურადაც შეიძლება წყალში საპონის სოდის, მჟრის, გლიცერინის, ან ნაღვლის სპირტის დამატებით (ერთი ზაის კოვზი ერთ ლიტრ წყალზე). თავის დასაბანად სარეცხის საპონი არამც და არამც არ იხმართ. კარგია საბავშვო ან კოსმეტიკური საპონი. მზრალ კანს ცხიმოვანი საპონი უხდება—სპერმატის, ლანოლინის, კევრცხის, აგრეთ-

ზეთი. ეს ნარევი კანში შეიზილეთ, თბილად შეიხვიეთ პერგამენტის ქაღალდით და ერთ-ორ საათში დაიბანეთ. დაბანის შემდეგ გადაივლეთ მჟრის ან ბორისსიმცავიანი წყალი, გვირის ან ქინკრის ნახარში, ან თბილი ლუდი. დაბანის შემდეგ ძალიან მზრალ კანზე საპონო ისევ კვებავი კრემის შეხლევა. საერთოდ, ერთი რამ უნდა დაიცვათ: თავის კანის სისტემატური მასაჟი აუცილებლად სისხლის მიმოქცევის, ცხიმის ჭრკვლების ფუნქციის და მოქმედების ნერვულ დაბოლოებებზე. ყველაფერი ეს კი ხელს წყურბს თმის ძირების გამაგრებას და ზრდას.

ვე — ზეთიანი შამპუნი. შეიძლება ნეიტრალური შამპუნის არევა კევრცხის გულთან და ცოტა წყალთან.

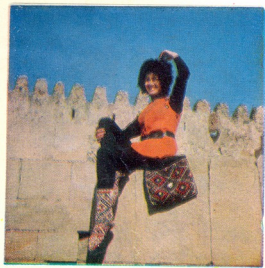
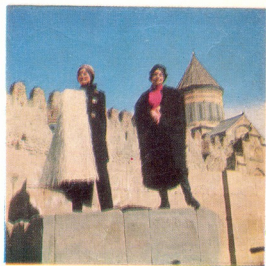
მზრალი ქერტლისა და თავის ქავილის დროს კარგ შედეგს იძლევა სულსენის საპუნი. კარგი იქნება, თუ მზრალ კანში დაბანამდე 6-12 საათით შეიზელთ თბილ ზეთის, ანადა — მკვებე კრემს. თუ კანის სიმზრალე და ქერტილი გაუფხვბით, კვირაში ერთხელ თავზე გაიკეთეთ ასეთი შემადგენლობის მკვებავი ნილბი — ერთი კევრცხის გული და ერთი სუტრის კოვზი სასაქმებლო

რაც შეეხება თმის ცვენის საპურნალოდ სხვადასხვა მექანიკურის: ხაზვის, ნიორის, ევკალიპტის, ფიჭვის, წიწვის და სხვა მექანიკური წვენი ეგრეთწოდებული ფიტონცილებით მკურნალობას, მათი გამოყენება რეკომენდებულია ადრიადაწვე და მათ ეთეროვანი ზეთების სახით ფართოდ იყენებენ საერთოდ მედიცინაში და, კერძოდ, კოსმეტოლოგიაში.

ლუბა ზეირიული,

საქართველოს სსრ ჯანდაცვის სამინისტროს კანისა და ვენეროლ სნეულებათა სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი, მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი.

ქართული მოდელები პარიზში

მოდელების ავტორი
გ. ნანუკაშვილი

0133/05

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԻՆԿԻՍԻՍԻՍ

ИНДЕКС 76178